

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Verksamhetsöar och överlämnandebroar”

- en studie om pedagoger klarar av att
kvalitetssäkra elevens lärandeprocess vid ett överlämnande

Jonas Brolin & Jeanette Mattsson

”Inriktning/specialisering/LAU370”

Handledare: Pia Nykänen

Examinator: Liss Kerstin Sylvén

Rapportnummer: VT09-2611-079

Förord

Denna studie har vuxit fram under en intensiv men mycket givande och lärorik period. Studien har präglats av ett gott samarbete, kännetecknat av samarbetsförmåga, flexibilitet och härliga diskussioner. De hinder vi stött på under resans gång har ibland skapat frustration, men tack vare positiv energi, promenader, kaffe och choklad har inga hinder i världen kunnat hindra processen från att fortgå!

Huvuddelen av arbetet har präglats av en gedigen och gemensam arbetsinsats som vi står för tillsammans. De områden där vi har delat upp arbetsbördan har varit att Jeanette ansvarat för metodavsnittet och Jonas ansvarat för granskning av myndighetsdokument. Vi har valt att vara inblandade i varandras arbete så mycket som möjligt för att få ett bra flyt och en röd tråd genom studien vilket grundar sig i vår avsikt att underlätta för läsaren.

Vi vill tacka de berörda rektorer och pedagoger som med ett positivt bemötande ställt upp på intervjuer så att studien kunde genomföras.

Tack också till vår handledare Pia, för kontinuerlig respons under skrivprocessen.

Darinka vår klippa, utan din analytiska och skarpa förmåga att med ”oberoende glasögon” granska vårt arbete, hade processen tagit än mer på krafterna. Vi är dig många tack skyldig!

Vi är fullt medvetna om att processen med examensarbetet har varit påfrestande även för familj och vänner och vill därmed rikta vårt tack för den stöttning vi fått, vilken på olika sätt uppmuntrat och bidragit till ett bättre resultat.

Studien har fördjupat och breddat vår kunskap samt gett oss nya redskap för att möta elever i situationer likt den vi undersökt. Vi känner oss förberedda inför de överlämnandesituationer vi med sannolikhet kommer att beröras av i kommande yrkesliv, då vi båda avser att arbeta med barn i de lägre åldrarna.

Jonas och Jeanette

ABSTRACT

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: "Verksamhetsöar och överlämnandebroar" – En studie om pedagoger klarar av att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess vid ett överlämnande

Författare: Jonas Brolin & Jeanette Mattsson

Termin och år: VT 2009

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Pia Nykänen

Examinator: Liss Kerstin Sylvén

Rapportnummer: VT09-2611-079

Nyckelord: formativ bedömning, helhetssyn, kvalitetssäkring, riktlinjer, summativ bedömning, överlämnandeansvar, överlämnandesamtal

---

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur inblandade pedagoger på berörda skolor klarar av att kvalitetssäkra det goda överlämnandet och vem som bär ansvaret för att arbeta fram riktlinjer för hur det skall genomföras.

Huvudfråga

Klarar inblandade pedagoger av att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess vid ett överlämnande mellan årskurs två och tre utifrån de förutsättningar som finns?

Metod

För att få svar på syfte och frågeställning användes kvalitativa intervjuer som metod för undersökningen. Intervjuerna genomfördes med rektorer och pedagoger i utvalda grundskolor, av relevans för studien. Undersökningen omfattar två skolor belägna i två kommuner.

Resultat

Studiens resultat visar att en överlämnandesituation måste kunna kvalitetssäkras för att elever skall få möjlighet att erbjudas likvärdig utbildning efter regering och styrdokumentens riktlinjer, vilket gynnar elevens lärandeprocess. Studien visar att pedagogerna själva upplever att de lyckas men vi anser, med stöd från studien, att de inte lyckas med att hålla den höga kvalitet som gynnar eleven och därmed erbjuda en likvärdig utbildning, då de inte får de förutsättningar som situationen kräver.

Betydelse för läraryrket

Studien har relevans för yrkesrollen då det är viktigt att pedagogen förstår att en överlämnandesituation har stor betydelse för att vidmakthålla elevens lärandeprocess genom hela grundskolan.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	6
1.1 Överlämnandekonferens.....	6
1.2 Överlämnandesamtal mellan pedagoger.....	6
1.3 Begreppsförklaring.....	7
1.3.1 Överlämnande.....	7
1.3.2 Kvalitetssäkring.....	7
1.3.3 Helhetssyn.....	7
2. BAKGRUND.....	8
2.1 Personliga utgångspunkter.....	8
2.1.1 Resultat av utvecklingsarbete.....	8
2.1.2 Vidareforskning från utvecklingsarbete.....	9
2.2 Hur regleras en överlämnandesituation av styrdokumentet.....	9
2.2.1 Skollagen.....	9
2.2.2 Lpo 94.....	9
2.3 Hur ser myndigheter på begreppet överlämnande och hur närmar man sig begreppet publikationer.....	10
2.3.1 Ansvarsstrukturen för grundskoleutbildningen i Sverige.....	10
2.3.2 Statens offentliga utredningar (SOU 2007:28) i förhållande till skolverket.....	11
2.3.3 Regeringen / Proposition (2008/09:87).....	12
2.3.4 Skolverket.....	13
2.4 Dokument från kommun och verksamhet angående riktlinjer vid en överlämnandesituation.....	14
2.4.1 Kommun A.....	14
2.4.2 Skola i kommun A.....	14
2.4.3 Kommun B.....	14
2.4.4 Skola kommun B.....	15
2.5 Teoretisk anknytning.....	15
2.5.1 Forskning och litteratur.....	16
2.6 Summering av kunskapsläget.....	16
3. SYFTE.....	19
3.1 Huvudfråga och frågeställning.....	19
3.1.1 Huvudfråga.....	19
3.1.2 Frågeställning.....	19
3.2 Avgränsning.....	20
4. METOD.....	20
4.1 Metodbeskrivning.....	20
4.2 Urval.....	21
4.3 Beskrivning av undersökningsgrupp.....	22

4.3.1	Rektor skola kommun A, informant.....	22
4.3.2	Pedagog skola kommun A, respondent.....	22
4.3.3	Rektor skola kommun B, informant.....	22
4.3.4	Pedagog skola kommun B, respondent.....	22
4.4	Genomförande.....	22
4.5	Forskningsetiska principer.....	23
4.5.1	Undersökningens etiska aspekter.....	23
4.6	Bearbetning/analys av insamlad data.....	23
4.7	Studiens tillförlitlighet.....	24
4.8	Validitet.....	24
4.9	Generaliserbarhet.....	25
5.	RESULTAT	25
5.1	Begreppsförvirring.....	25
5.2	Överlämnandeansvar.....	25
5.3	Riktlinjer.....	26
5.4	Kvalitetssäkring.....	26
5.5	Helhetssyn.....	27
5.6	Formella och informella samtal.....	27
5.7	Summativ och formativ bedömning.....	28
5.8	Elevinformation.....	28
5.9	”Det goda överlämnandet”.....	29
6.	DISKUSSION	29
6.1	Överlämnandet en viktig situation för elevens lärandeprocess.....	29
6.1.1	Begreppsförvirring.....	30
6.1.2	Överlämnandeansvar.....	30
6.1.3	Riktlinjer.....	31
6.1.4	Kvalitetssäkring.....	33
6.1.5	Helhetssyn.....	34
6.1.6	Formella och informella samtal.....	35
6.1.7	Summativ och formativ bedömning.....	37
6.1.8	Elevinformation.....	38
6.1.9	”Det goda överlämnandet”.....	38
7.	SLUTSATS	40
8.	REKOMMENDATIONER	40
8.1	Till regering.....	40
8.2	Till kommuner.....	40
8.3	Till rektorer på skolor med överlämnandesituationer.....	40
9.	RELEVANS FÖR LÄRARYRKET	41
10.	TANKAR KRING FORTSATT FORSKNING	41
	REFERENSLISTA	42
	BILAGOR	

1. INLEDNING

Studien fokuserar på överlämnandet mellan årskurs två och tre, på berörda skolor, vilket medför en helt ny situation för eleven och som sannolikt kommer att påverka elevens lärandeprocess. För eleven innebär situationen byte av pedagog och förmodligen även ett nytt klassrum. Det intressanta är om och hur både den överlämnande och den mottagande pedagogen klarar av att genomföra ett överlämnande som kvalitetssäkrar elevens lärandeprocess. Detta kan också beskrivas som att med hjälp av en helhetssyn bygga pedagogiskt väl genomtänkta överlämnandebroar mellan befintliga verksamhetsöar för att vidmakthålla elevens lärandeprocess.

Från skolledning är det ålagt pedagogerna ett uppdrag att genomföra ett överlämnande. De dokumenterade riktlinjer som finns är att genomföra ett överlämnande i maj månad där elevinformation angående alla elever överlämnas. Därefter skall ett elevbesök ske, vilket innebär ett möte för eleven med nya pedagogen i den nya miljön med de blivande klasskamraterna. Slutligen, i augusti innan skolstart, sker ett överlämnande av elevers IUP (individuella utvecklingsplaner).

1.1 Överlämnandekonferens

En överlämnandekonferens genomförs endast på den ena skolan i studien. Avsikten med denna är att tillräcklig elevinformation skall överlämnas så att elevens fortsatta lärandeprocess och utbildning garanteras. Inblandade vid en konferens är alla vuxna som på något sätt deltagit i elevens utveckling i skolan. Konferensen är formell och följer ett givet mönster. De som deltar är rektor, lämnande pedagog, mottagande pedagog, specialpedagog och fritidspersonal. Vid detta tillfälle överlämnas elevinformation om alla elever. På konferensen går inblandade även igenom de åtgärdsprogram som vissa elever har behov av.

För mottagande pedagoger kan en överlämnandekonferens bli en komplex situation då de i vissa fall får ta emot elevinformation från upp till fyra olika avdelningar, alltså överlämnande med fyra olika lämnande pedagoger och eventuella specialpedagoger. Det blir mycket elevinformation som vid detta enda tillfälle skall hanteras. All denna informationsmängd ökas ytterligare då även elevers speciella åtgärdsprogram tas upp vid detta tillfälle.

Konferensen är det enda schemalagda formella tillfälle där all viktig elevinformation skall lämnas över. För mottagande pedagog gäller det att få med sig tillräckligt med information om eleven för att kunna ge denne en så bra lärandeprocess som möjligt. Den elevinformation som överlämnas innehåller kunskapsutveckling, social kompetensutveckling, elevbakgrund och eventuella åtgärdsprogram.

1.2 Överlämnandesamtal mellan pedagoger

Samtalen finns representerade på båda skolorna i studien. För de mottagande pedagoger som tidigare varit med om en överlämnandekonferens är avsikten med samtalen att fördjupa sig i elevinformation som lämnades över vid den tidigare konferensen samt eventuellt komplettera med extra information. För de pedagoger vars skolor inte har överlämnandekonferenser är detta det första tillfället som elevinformation lämnas över. Det är upp till pedagogerna att avgöra hur dessa samtal skall utformas, vilken information som skall lämnas över, vad som

skall dokumenteras, hur dokumentationen skall se ut, hur situationen skall utvärderas samt eventuellt följas upp. Rektorerne förväntar sig att dessa samtal genomförs. Vidare lägger rektorerna allt ansvar på pedagogerna att lösa situationen då det ingår i pedagogens uppdrag. Det är alltså upp till pedagogerna att utifrån individuella lösningar och efter egen förmåga utforma samtalen och vaska fram tid för dem.

1.3 Begreppsförklaring

I studien förekommer tre centrala begrepp: ”överlämnande”, ”kvalitetssäkring” och ”helhetssyn”. För att förtydliga för läsaren förklaras inledningsvis dessa begrepp.

1.3.1 Överlämnande

Begreppet ”överlämnande” är vedertaget på berörda skolor i studien. Enligt NE (Nationalencyklopedin, 2002) ges förklaringen till överlämnande ”...personligen ge något till någon med avseende på gåva eller dylikt”.

På berörda skolor innebär begreppet de facto att elever överlämnas från årskurs två till årskurs tre. Detta genomförs med hjälp av en formell överlämnandekonferens där elevinformation lämnas över till mottagande pedagog samt följs av ett för eleven elevbesök i den nya miljön med den nya pedagogen och nya klasskamrater.

1.3.2 Kvalitetssäkring

Ordet ”kvalitetssäkring” förklarar NE med följande

...system för att säkerställa kvaliteten på ett företags (eller en organisations) produkter eller tjänster omfattande organisatorisk struktur, ansvar och rutiner. Ett företag med kvalitetssäkring har samtliga rutiner dokumenterade och medarbetarna följer dessa. De dokumenterade rutinerna sammanfattas i en kvalitetsmanual.

I utgångsläget för studien var det inte känt om begreppet kvalitetssäkring används på berörda skolor i samband med överlämnandesituationen.

1.3.3 Helhetssyn

Ordet ”helhetssyn” finns inte upptaget i NE. Därför valdes istället ordet ”holism” vilket kan anses ha likvärdig betydelse med ”helhetssyn”. NE förklarar ”holism” med följande ”...(hos t.ex Hegel eller Bradley) att helheten är primär i förhållande till delarna och att delarna måste förstås utifrån helheten snarare än tvärtom...”

Begreppet ”helhetssyn” har funnits med som en röd tråd genom utbildningen och då i samband med vilken syn en pedagog bör ha på elevens lärande. Därför anses begreppet relevant i samband med en överlämnandesituation, där det är viktigt att ta hänsyn till elevens lärandeprocess. Helhetssyn i studiens sammanhang är också att se elevens hela väg genom grundskolan, var eleven kommer ifrån och vart den är på väg. Men innebär här även att se elevens hela situation, både ur ett kunskaps- och socialt perspektiv. Detta för att kunna kvalitetssäkra elevens lärandeprocess.

2. BAKGRUND

2.1 Personliga utgångspunkter

Under perioder med VFU (verksamhetsförlagd utbildning) har begreppet ”överlämnande” uppmärksammats, eftersom det är något som praktiseras mellan årskurs två och tre. Ett intresse väcktes kring överlämnandesituationen då det var tydligt hur viktigt ett bra genomfört överlämnande är med tanke på elevens fortsatta lärandeprocess. Detta förstärktes ytterligare av insikten om hur komplex verkligheten är med verksamhetsöar som kräver väl genomtänkta överlämnandebroar. Intresset utmynnade i ett utvecklingsarbete i LAU 310 där fokus låg på överlämnandet mellan årskurs två och tre.

2.1.1 Resultat av utvecklingsarbete

Under arbetets gång upptäcktes att ett överlämnande kan komma att ställa olika krav på berörda pedagoger. Men vilka är då kraven och varför finns de? Vår upplevelse var att påverkan kan komma från flera håll. Här kan nämnas: skolledning, styrdokument, aktuell forskning, vetenskapliga lärandeteorier, lokala arbetsplaner, pedagogens moral och etik samt känslomässigt engagemang.

Vidare uttrycktes, efter samtal med flera pedagoger, behov och önskemål om hur ett överlämnande bör gå till. Behoven och önskemålen grundade sig i pedagogernas upplevelse av att de är utlämnade till att lösa situationen kring ett överlämnande på egen hand, vilket resulterar i individuella lösningar. I samband med individuella lösningar och att ansvaret ligger på pedagogerna funderade de kring möjliga faror som:

- prestige mellan kollegor som mynnar ut i undanhållande av elevinformation
- ouppfyllda förväntningar på kunskapsnivån mellan mottagande och överlämnande pedagog
- olika begreppsförståelse med utrymme för missförstånd
- kommunikationssvårigheter på grund av att pedagogerna frångår sin professionalitet och blir för personliga vilket kan orsakas av aversion för varandra.

Pedagogerna uttryckte även behov av bättre förutsättningar från ledning för att kunna individualisera elevens fortsatta lärande. Dessa förutsättningar innebar mer effektiva och konkreta verktyg för att kunna genomföra ett bra överlämnande. Ett av verktygen pedagogerna syftade på var utbildning och handledning för utvecklande av ett synsätt där elevens lärandeprocess tydligt hamnar i fokus.

Önskemål om ytterligare verktyg var dokument med pedagogiska riktlinjer innehållande tydliga uppnåendemål för överlämnandesituationen med avsikt att gynna elevens lärandeprocess. I dokumentet efterfrågades vägledande instruktioner för att uppnå samsyn, professionell kommunikation, förståelse och kollegial respekt för att undvika att bli för personlig.

Ett sista verktyg som vissa pedagoger uttryckte behov av var ett färdigt malldokument som innehåller utrymme både för formativ- och summativ bedömning. Med den summativa delen av dokumentet menade pedagogerna en möjlighet att dokumentera målrelaterad elevinformation kopplad till kunskapsmålen. I den formativa delen önskade pedagogerna

utrymme för mer beskrivande information om elevens kunskapsutveckling även i relation till sociala förutsättningar.

Slutligen efterlystes mer tid avsatt för hela överlämnandeprocessen för att uppnå den kvalitet för elevernas lärandeprocess som pedagogerna eftersträvar.

2.1.2 Vidare forskning från utvecklingsarbete

Utifrån resultatet från utvecklingsarbetet framkom att det finns tre områden kring överlämnandesituationen som är relevanta att vidare undersöka i en studie. Ett av dem är synen på begreppet ”överlämnande” samt om det finns förankrat i gällande styrdokument, tidigare forskning, lokala arbetsplaner eller i andra dokument på berörda skolor. Vidare är om ansvaret för överlämnandet bör ligga på de berörda pedagogerna att godtyckligt lösa situationen eller om ansvaret bör ligga på en annan nivå. Slutligen är om berörda rektorer och pedagoger använder sig av en helhetssyn på eleven som riktlinje vid en överlämnandesituation för att kunna kvalitetssäkra elevens lärandeprocess.

2.2 Hur regleras en överlämnandesituation av styrdokument

För att försöka finna svar på om begreppet ”överlämnande” förekommer i gällande styrdokument granskades både Skollagen och Lpo 94. Det visade sig att vare sig begreppet eller en beskrivning av situationen förekom i dokumenten. Det närmaste vi kom en överlämnandesituation i dokumenten är det som i Lpo 94: 2.5 sägs om ”övergång och samverkan”, och som åsyftar på övergången mellan förskola och skola och mellan skola och gymnasium. Därför beslöts att istället försöka hitta allmänna riktlinjer i både Skollagen och Lpo 94 där situationen kan tolkas in. Med allmänna riktlinjer avses här riktlinjer som tar upp en helhetssyn på elevens utveckling i skolan och dess möjligheter att nå kunskapsmålen. I samband med att vi refererar styrdokumentet ställer vi egna frågor till materialet.

2.2.1 Skollagen

I Skollagen (1 kap Allmänna föreskrifter 2 §) står att läsa att alla skall ha rätt till likvärdig utbildning. I samma paragraf tas även upp att utbildningen skall ta hänsyn till elever i behov av särskilt stöd. Här väcks hos oss en tanke om huruvida alla elever verkligen får likvärdig utbildning när pedagoger lämnas att utforma och lösa överlämnandesituationen på egen hand.

2.2.2 Lpo 94

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94 kap.1) *Skolans värdegrund och uppdrag* finns att läsa:

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kompetensutveckling.

I avsnitt 2.5 står att läsa:

Samarbetsformer mellan förskoleklass, skola och fritidshem skall utvecklas för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. För att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv skall skolan också sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete med

förskolan samt med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Samarbetet skall utgå från de nationella och lokala mål och riktlinjer som gäller för respektive verksamhet.

Båda citaten bekräftar valet att använda ”helhetssyn” som ett centralt begrepp i studien. Frågan är om denna syn praktiseras i verksamheter av både rektorer och pedagoger?

I avsnitt 2.8 tas rektorns ansvar upp:

- Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att:
  - samarbetsformer utvecklas med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande
  - personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina uppgifter.

Det går att tolka citatet som att det är rektorn som ytterst har ansvaret för att pedagogerna professionellt skall kunna genomföra ett för eleven bra överlämnande. Frågan är om rektorerna har den syn på situationen som krävs för att stötta och se till att pedagogerna får effektiva och konkreta verktyg att genomföra det på ett kvalitativt sätt.

2.3 Hur ser myndigheter på begreppet ”överlämnande” och hur närmar man sig begreppet i publikationer?

På regeringens och Skolverkets hemsida finns publikationer, utredningar och propositioner med texter som direkt går att tolka eller koppla till en överlämnandesituation mellan årskurs två och tre i grundskolan. Specifikt söktes om begreppet ”överlämnande” används i något sammanhang och om myndigheter på något sätt tar ansvar för överlämnandesituationen på nationell nivå. Sökningen resulterade i att inga träffar gavs och det konstaterades att begreppet ”överlämnande” inte används på regeringsnivå. Eftersom begreppet inte används i någon publikation finns följaktligen inte heller några riktlinjer för hur en överlämnandesituation skall gå till. I samband med att vi refererar till myndighetsdokument ställer vi egna frågor till materialet.

2.3.1 Ansvarsstrukturen för grundskoleutbildningen i Sverige

För att bättre förstå sammanhanget mellan ansvar och struktur är det av vikt att först klargöra ansvarsstrukturen för grundskoleutbildningen i Sverige. På regeringens hemsida (090415) finns följande besked gällande ansvarsstrukturen:

Riksdag och regering

Enligt hemsidan skall mål och riktlinjer för arbetet i skolan anges av Sveriges riksdag och regering. Garantin för att utbildningen håller hög kvalitet garanteras av dessa mål och riktlinjer. Ansvaret för att ta fram beslutsunderlag åt regeringen ligger på utbildningsdepartementet.

Här kan konstateras att ordet garanti används i samband med hög kvalitet på utbildningen. Men kan verkligen riksdag och regering garantera eleven hög kvalitet på utbildningen när skolan står utan några riktlinjer för att bygga överlämnandebroar mellan verksamhetsöarna?

Statens skolverk

Enligt hemsidan skall Statens Skolverk, som förvaltningsmyndighet för det offentliga skolväsendet svara för uppföljning, utvärdering och utveckling av skolväsendet och därmed bidra till måluppfyllelsen inom utbildningsområdet.

Här kan konstateras att det är Skolverkets uppgift att tolka allmänna riktlinjer från regeringsnivå. I samband med detta infinner sig tanken om inte en överlämnandesituation borde skrivas in som ett fenomen i Lpo 94 för att uppfylla målen inom utbildningsområdet. Dessutom känns det relevant att fundera på om det som utvärderare av skolväsendet ligger ett ansvar på Skolverket att utvärdera om överlämnandesituationerna håller en hög kvalitet.

Statens skolinspektion

Enligt hemsidan ansvarar denna myndighet för kvalitetsgranskningen av skolväsendet.

Här kan konstateras att Statens skolinspektion ansvarar för kvalitetsgranskningen av skolväsendet. I samband med detta infinner sig tanken om det inte ingår i myndighetens uppdrag att kvalitetsgranska elevens hela lärandeprocess och då även en överlämnandesituation eftersom regering garanterar hög utbildningsnivå.

Kommunerna

Enligt hemsidan skall kommunerna ansvara för genomförandet av skolverksamheten utifrån de styrdokument som staten anger ligger på kommunerna. Hur de nationella målen skall uppnås samt hur skolan skall organiseras är det upp till kommunerna att avgöra.

Här kan konstateras att det finns en stor ansvarsfrihet för kommunerna när de genomför uppföljning och utvärdering av skolan. Ytterligare kan konstateras att eftersom det inte finns några riktlinjer kring en överlämnandesituation från nationell nivå är det inte lätt för kommunen att ta ansvaret för situationen. Är det så att påtryckningar istället borde komma underifrån, från verksamhetsnivå om avsaknaden av riktlinjer för situationen.

Den enskilda skolan

Enligt hemsidan står det endast att läsa att även om huvudansvaret ligger på rektor och lärare så skall all personal bidra till att skolans mål uppfylls.

2.3.2 Statens offentliga utredning (SOU 2007:28) i förhållande till skolverket

2006 beslutade regeringen att göra en översyn av grundskolans mål- och uppföljningssystem. Detta mynnade ut i SOU 2007:28. I sammanfattningen står skrivet att utredningens avsikt är att skapa förutsättningar för bättre resultat i grundskolan: ”Ett led i att förbättra grundskolans resultat är att tidigt i grundskolan ange vilka kunskapskrav som eleverna behöver nå” (sid.11). Vidare nämns att det ligger i utredningens uppdrag ”att lämna förslag till ett system med avstämningstillfällen vid fler tillfällen under skoltiden än i dag”.

Här går att knyta an till de nationella ämnesprov i årskurs tre som under våren 2009 genomförs i en obligatorisk utprövningsomgång och som kan ses som ett resultat av utredningen. Enligt SOU (2007:28) utgör proven för många lärare ett verktyg till ”konkretion och exempel på kravnivåer för olika betygssteg”. Detta trots att, enligt SOU, avsaknaden av ämnesinnehåll och kommentarer till kursplanerna har försvårat arbetet med att utforma effektiva nationella prov.

Här kan jämföras med vad Skolverket skriver på sin hemsida om syftet med nationella prov. De skall:

- bidra till ökad måluppfyllelse för eleverna
- förtydliga målen och visa på elevers starka och svaga sidor
- konkretisera kursmål och betygskriterier
- stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning
- ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapsmålen nås på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå
(Skolverket 090409)

Man kan tolka ovanstående som att skolverket syftar till att framhäva vikten av nationella prov för att kunna kvalitetssäkra elevens lärandeprocess. Här kan jämföras med att nationella prov även har införts på så låg nivå som i årskurs tre.

I SOU: s sammanfattning nämns även att skolan behöver bli tydligare då det i dagens målsystem upplevs som problemfyllt med både mål att sträva mot och mål att uppnå. Under rubriken ”Det lokala arbetet” (sid.14) går utredningen in på att bristen på tydlighet i statens budskap bidrar till att lärarna tvingas hitta egna lösningar i sitt lokala planeringsarbete. Här ges som exempel att trots att det inte finns något författningskrav eller något beslut från regering och riksdag har lärarna, enligt författaren, fått lägga ner mycket tid på att ta fram lokala betygskriterier och kursplaner. Däremot framkommer det i SOU: utredning att Skolverket informerat om att kursplaner behöver tas fram lokalt. Vidare klargör utredningen att regeringen ger signaler om en sak och Skolverket väljer att tolka dem på ett annat sätt. Detta ger, som författaren påpekar i utredningen, en otydlighet som inte underlättar för lärarna och tvingar dem till att tolka och hitta egna lösningar.

Vidare klargör utredningen att otydligheten i både läroplanerna och kursplanerna skapat olika lokala tolkningar av dessa som i sin tur medfört att det uppstått så stora skillnader i kunskapskraven att likvärdighet i grundskolan kan ifrågasättas.

Här infinner sig en tanke om det går att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess när det finns utrymme för olika tolkningar av målen.

2.3.3 Regeringen / Proposition (2008/09:87)

I sammanfattningen av propositionen *Tydligare mål och kunskapskrav - nya läroplaner i skolan* (prop. 2008/09:87) på regeringens hemsida föreslås:

”...samlade läroplaner för respektive skolform som ska innehålla skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer samt kursplaner. Kursplanerna ska kompletteras med särskilda föreskrifter om kunskapskrav för godtagbara kunskaper i årskurs 3...”.

Bakgrunden till detta förslag är enligt propositionen att regeringen inte anser att tidigare styrdokument är tillräckligt tydliga för att pedagogerna skall klara av att göra uppföljningar på både verksamhets- och individnivå. Det resultat regeringen förväntar sig med den här förändringen är bland annat att skapa en ökad grad av måluppfyllelse samt en mer likvärdig bedömning av elevers kunskaper. Detta skall uppnås med hjälp av nationella kunskapsmål bland annat i årskurs tre. Målet är att de nya läroplanerna successivt skall kunna införas under år 2011.

Under rubriken "Dagens mål och uppföljningssystem" står att läsa att uppföljningen och utvärderingen av hur målen uppnås skall ske på alla nivåer. Från nationell nivå, via huvudmannanivå ned till skolnivå och slutligen individnivå (sid.6). Regeringens ansvar för att individen skall klara av att uppnå sina mål är enligt propositionen att vara mer tydliga i styrdokumentet för att underlätta för verksamheterna.

Detta går att tolka som att alla nivåer, i slutändan, har ansvar för att individen skall uppnå sina mål. Frågan är om inte ett bra överlämnande också är ett av flera viktiga verktyg för att uppnå detta.

I propositionen (1992/93:220) betonar regeringen att viktiga instrument för den nya skolan är uppföljning och utvärdering. Detta är två begrepp som kan tolkas in i en överlämnande-situation. I propositionen finns också att läsa att regeringen inte heller hade för avsikt att centralt detaljstyra skolan med tanke på innehåll och utformning.

Under rubriken *3.5 Reformarbete inom skolområdet* går att läsa "För att Sverige ska vara ett framgångsrikt land under 2000-talet krävs utbildning och forskning i världsklass och ett utbildningssystem som har kapacitet att se potentialen hos varje elev och student" (sid.7). Eftersom detta är en visionär textdel av propositionen så är det en vision regeringen vill uppnå.

Vi ser här en möjlighet att tolka texten som att regeringen vill se eleven med en helhetssyn, var den kommer ifrån och vart den är på väg.

2.3.4 Skolverket

Kontakt har vid ett par tillfällen tagits med Skolverkets upplysningstjänst för att få olika informanternas uppgifter om det går att hitta information om överlämnande mellan årskurs två och tre. Vid båda samtalen framkom likartade svar: "*det finns inget skrivet material på Skolverket om överlämnande mellan årskurs två och tre. Orsaken är att ansvaret för detta inte ligger på nationell nivå utan förmodligen på kommunal- och kanske till och med på lokal nivå*" (Skolverkets upplysningstjänst 14/4-09). Här hänvisade de till decentralisering av ansvar. De svarade också att det närmaste som går att komma en överlämnandesituation är övergång och det som skrivs om ämnet i Lpo 94, 2.5.

Eftersom begreppet "överlämnande" inte förekom i Skolverkets publikationer söktes efter allmänna riktlinjer som kan sättas samman med en överlämnandesituation. Det närmaste undersökningen kom var *Det livslånga och livsvida lärandet* (1999). Enligt denna rapport sträcker sig det livslånga lärandet utanför det formella utbildningssystemet, och utanför skolverkets traditionella ansvarsområden. Rapporten är ett inlägg i debatten om utbildning och lärande i det kunskapssamhälle som övergått från vision till realitet. I dess sammanfattning (sid.9) är syftet med rapporten att föreslå och diskutera ett begreppslikt ramverk för "det livslånga lärandet", samt att försöka ge en bild av det livslånga lärandets komponenter och utmaningar. Vidare står att läsa att "det livslånga lärandet" är en helhetssyn på utbildning och lärande. Begreppet består av två dimensioner. Den första är "den livslånga dimensionen" som innebär att individen lär under hela livet. Den andra är "den livsvida dimensionen", vilken innefattar: formellt och informellt lärande.

2.4 Dokument från kommun och verksamhet angående riktlinjer vid en överlämnandesituation

Eftersom avsikten med studien är att undersöka hur inblandade pedagoger på berörda skolor klarar av att kvalitetssäkra det goda överlämnandet och vem som bär ansvaret för hur det skall se ut måste vi först närma oss huvudmännen för de berörda skolorna. Alltså både kommun A och kommun B, därefter går studien ner på lokal nivå. I samband med att vi refererar till dokumenten gör vi egna tolkningar till materialet.

2.4.1 Kommun A

Det finns ett framtaget dokument om överlämnandet (se bilaga 1). Begreppet ”överlämnande” används på kommunal nivå trots att det inte nämns i något styrdokument. Begreppet gäller allmänt för både byte av verksamhet och pedagog. Här kan kopplas till Lpo 94, 2.5 *Övergång och samverkan* som enbart gäller för övergångar mellan förskola och skola samt mellan skola och gymnasieskola.

2.4.2 Skola i kommun A

På den här lokala skolan har man tolkat kommunens riktlinjer att gälla för alla överlämnanden på skolan vilket även inkluderar det överlämnande studien valt att fokusera på. Då skolan har två övergångar mellan verksamheter då överlämnande sker, har dokument för varje situation tagits fram, med hänsyn tagen till kommunens riktlinjer (se bilaga 2 och 3). Övergångarna är mellan förskola och grundskola samt mellan årskurs sex och sju. På skolan anses att ansvaret för överlämnande av elevinformation till fullo ligger i pedagogens uppdrag. Överlämnande av elevinformation sker vid ett informellt möte med berörda pedagoger. Det är upp till pedagogerna att avgöra hur dessa möten och samtal skall utformas, vilken information som skall lämnas över, vad som skall dokumenteras, hur dokumentation skall se ut, hur situationen skall utvärderas samt eventuellt följas upp. Rektorerna förväntar sig att dessa samtal genomförs och avsätter tid för dem, vidare lägger de allt ansvar på pedagogerna att lösa situationen då de anser att det ingår i pedagogens uppdrag. Elever med åtgärdsprogram tas upp med hänsyn till deras uppföljningsdatum, på ett möte på höstkanten, där även specialpedagog närvarar.

2.4.3 Kommun B

Efter att ha varit inne på Göteborgs stads hemsida hittades några dokument som var av relevans för vår rapport. Dessa var:

Under rubriken ”*allas rätt till lärande och kunskap*” (Skolplan 15/4) betonar man att samarbetet i alla skolformer skall utgå från barn och ungas lärande för att utveckla en röd tråd genom alla skolår.

Kvalitetsredovisning 2007

Under rubriken ”*6.6 Samverkan som stöd i barns och elevers läroprocess*” står det nämnt ett uttryckt behov av att ”inte bara utveckla smidiga övergångar mellan skolformerna, utan även utveckla gemensamma arbetssätt mellan skolformerna som stödjer elevernas lärande”.

Däremot fanns inget specifikt framtaget dokument med riktlinjer för övergångar och överlämnande.

2.4.4 Skola i kommun B

Något dokument som behandlade överlämning, övergång eller samverkan gick ej att finna på nätet varvid kontakt togs med skolan. Vid denna kontakt erhöles ett dokument som innehöll allmänna riktlinjer framtagna av rektorn, ansvarig för årskurs F-2 (se bilaga 4). Detta dokument är framtaget efter skolans egna intentioner om ett bra överlämnande utan någon styrning från något kommunalt dokument.

På denna skola genomförs överlämnande av elevinformation vid två tillfällen. Vid första tillfället sker vid en konferens i maj månad. Konferensen är formell och följer ett givet mönster. De som alltid deltar är rektor, lämnande pedagog, mottagande pedagog, specialpedagog och fritidspersonal. Under mötet överlämnas information om alla elever, för en klass i taget med berörda pedagoger. Vid detta tillfälle tas även elevers åtgärdsprogram upp. Det andra tillfället är ett informellt samtal där endast berörda pedagoger träffas. Det är upp till pedagogerna att avgöra hur dessa samtal skall utformas, vilken information som skall lämnas över, vad som skall dokumenteras, hur dokumentation skall se ut, hur situationen skall utvärderas samt eventuellt följas upp. Precis som på skola i kommun A, förväntar sig rektorn att dessa samtal genomförs men avsätter ingen tid för dem, vidare lägger de allt ansvar på pedagogerna att lösa situationen då de anser att det ingår i pedagogens uppdrag.

Det är alltså upp till pedagogerna att utifrån individuella lösningar och efter egen förmåga utforma samtalen och vaska fram tid för dem.

2.5 Teoretisk anknytning

Med anledning av överlämnandesituationer på berörda skolor har tre områden ringats in vilka studien fokuserar på. Ett av dem är om begreppet ”överlämnande” finns förankrat i tidigare forskning. Vidare är om ansvaret för överlämnandet bör ligga på de berörda pedagogerna att godtyckligt lösa situationen eller om den bör ligga på en annan nivå. Slutligen är om berörda rektorer och pedagoger använder sig av en helhetssyn på eleven som riktlinje vid en överlämnandesituation.

För att knyta studien till tidigare forskning och litteratur gjordes sökningar i databaserna Gunda, Eric och Libris på begreppet ”överlämnande”. Anledningen till att begreppet valdes som första sökord var att det är det självklara begreppet för att beskriva situationen som studien avser. Då inga träffar kom upp kunde konstateras att det inte finns någon tidigare forskning kring överlämnandet. Slutsatsen styrks av tidigare uppsatsskribenter som även de berört en överlämnandesituation, fast med andra frågeställningar än de som denna studie avser. Samtliga skribenter har konstaterat att ingen tidigare forskning kring överlämnandesituationen existerar. Som exempel kan nämnas uppsatsen av Seiz & Simonsson (2007).

Eftersom inga träffar kom upp fullföljdes studien med att ta fram sökord som kunde kopplas till och tolkas in i situationen. Dessa sökord var: assessment, formativ, helhetssyn, kunskapsbedömning, lagarbete, livslångt lärande, lärandeprocess, summativ och utbildningsmål.

2.5.1 Forskning och litteratur

Kunskapsbedömning i förhållande till lärandeprocessen

I studien är det ofrånkomligt att inte komma in på bedömning i samband med en överlämnandesituation. Detta på grund av att IUP:n betraktas av pedagoger som ett viktigt verktyg vid överlämnandet. I IUP:n ligger en form av bedömning som är av såväl summativ som formativ art. Formativ bedömning tolkas ofta som framåtsyftande vilket innebär att den kan sättas samman med en lärandeprocess i en överlämnandesituation och blir därmed mycket intressant för studien. Därför har vi försökt fånga upp forskning och litteratur som berör framför allt formativ bedömning.

Enligt Vygotskij (1998), *Vygotskij och pedagogiken*, innebär pedagogisk verksamhet att ingå i en social gemenskap. Han förklarar gemenskapen som den viktigaste drivkraften i barnens kunskapsprocess. Vidare menar han att kunskap i sig är en social produkt, vilken är utvecklad i en process där såväl elev som lärare aktivt deltar (sid.134). Vygotskij uppmärksammade undervisningens sociala organisation. Han riktade speciellt sin uppmärksamhet mot samarbetet mellan vuxna och barn, vilka han ansåg vara kärnan i undervisningsprocessen (sid.23). Här kan vi se ett samband med det Dwyer (2008), *The future of assessment*, skriver om formativt arbetssätt. Hon ger exempel på hur konstruktivt samarbetet är mellan elev och pedagog när pedagogen arbetar formativt. Med detta menar hon hur viktigt det är att pedagogen vägleder och ger eleven strategier för att komma vidare i sin kunskapsutveckling (sid.61). Även Gardner (2006), *Assessment and Learning*, belyser hur viktigt samarbetet mellan elev och pedagog är för elevens kunskapsutveckling.

Med Dwyer:s formativa arbetssätt i åtanke, finns det all anledning att beakta vad Korp (2003) inledningsvis diskuterar i sin bok *Kunskapsbedömning – hur, vad och varför* som tagits fram på uppdrag av Myndigheten för skolutveckling. Hon går in på vad kunskapsbedömning används till, hur den sker, samt vilka slags kunskaper som olika prov och andra slags bedömningar syftar till att ”komma åt”. Hon menar att valet av bedömningsform kan få konsekvenser inte enbart för de studerandes rättssäkerhet, utan även för utbildningen i sig (sid.11).

Enligt Korp har summativa bedömningar det gemensamt att de är kopplade till någon form av betygssättning eller rangordning av elevers prestationer. Syftet är att få en så tillförlitlig bild som möjligt av sådana kvalitativa aspekter av elevernas lärande som är relevanta i förhållande till undervisningsmålen. Dessa värderas och tillskrivs någon form av betyg eller omdöme (sid.77). Vidare problematiserar Korp (2003) kring huruvida någon särskild bedömningsmodell skulle kunna utgöra en patentlösning som eliminerar de etiska dilemman som finns inbyggda i all pedagogisk verksamhet, då i synnerhet i bedömningen av andras kunskaper (sid.12). En aspekt hon belyser i sitt slutord är att kritiken mot de ”gamla” proven av summativ karaktär, har resulterat i att ett intresse för alternativa former av bedömning vuxit fram. Dessa nya bedömningsformer hjälper, enligt Korp, läraren att individualisera och höja kvaliteten i sin undervisning (sid.135). Det hela resulterar enligt henne i att elevernas utveckling och färdigheter stöds och blir relevant i förhållande till styrdokument och arbetsmarknadens nya kompetenskrav.

I sin bok klargör Korp att flera författare talar om ”det nya provparadigmet”, vilket enligt henne inte är frågan om ett enhetligt synsätt, utan snarare olika forskare och aktörer som förespråkar en förnyelse av kunskapsbedömning på olika nivåer i utbildningssystemet. (sid.11). Vidare menar Korp att utgångspunkten för ”det nya provparadigmet” varit kunskapsbedömning men att det nu har vidgats från betygssättning och sortering till att stödja individens lärande och utgöra instrument för utvecklandet av undervisningen i klassrummet och av läroplanerna. Genomgående i boken, argumenterar Korp för fördelarna med att ersätta summativ bedömning med formativ. Hon menar att om man bytte ut de prov som har för avsikt att kontrollera, sanktionera och sortera mot prov som är till för att hjälpa, utveckla och uppmuntra, skulle man få en utbildning som inte bara är mer rättvis utan som blir kvalificerad och effektiv. (sid.136).

Gällande bedömning, hävdar Korp att den måste fokusera på lärandeprocessen likaväl som på resultatet av lärandet samt integreras i själva undervisningen. (sid.12). Vidare menar hon att detta synsätt ställer krav på formerna för kunskapsbedömning och inte minst på elevernas delaktighet i sitt lärande. Om bedömning ses som en integrerad del, måste den, enligt Korp, inte enbart mäta utan också stimulera det lärande som undervisningen syftar till.

Vår uppfattning är att Korp har en vilja att ersätta summativa bedömningar med formativa. Hon argumenterar i sin bok för att få bort sorterandet av elever, vilket hon kopplar ihop med summativa bedömning, och istället, menar hon, att undervisningen borde syfta till att uppmuntra och utveckla eleverna.

Gardner (2006) skriver att det intressanta inte är om pedagogen använder sig av summativ eller formativ bedömning utan det viktiga är att pedagogen ställer sig frågan vilken information den vill åt (sid.104). Därefter rekommenderar författaren att pedagogen väljer den bedömningsform som är mest lämplig. Gardner skriver även att båda bedömningsformerna är varandras förutsättningar ”.....to help learning and to summarize what has been learned. Both purposes are central to effective educational practice” (sid.103).

Utbildningsmål

Dewey (1985;1997), *Demokrati och utbildning*, menar att en utbildnings mål skall syfta till att den lärande skall kunna fortsätta sin utbildning, författaren klargör att själva lärandets mål innefattar individens fortsatta förmåga att växa (sid.141). Vygotskij (1998) menar att undervisning leder en individs utveckling framåt. Sammanfattningsvis hävdar författaren att en god pedagogik alltid är orienterad mot individens framtida lärande och utveckling (sid.25).

Dewey (1985;1997) klargör att pedagogiska mål måste grundas på verkliga aktiviteter och på behov hos individen som skall undervisas (sid.149). Vidare diskuterar han kring vuxnas benägenhet att fastna vid sådant som är av vikt för dem. Dewey betonar faran i att mål sätts upp utan att hänsyn tas till elevens förmåga. Vidare redogör Dewey för vuxnas tendens att föreslå mål som är för enkelriktade, vilket enligt honom kan resultera i att en individs specifika förmågor och förutsättningar kommer till korta (sid.149). Dewey menar att ovanstående resulterar i att man glömmer bort att lärandet är något som sker med en särskild individ, vid en viss tidpunkt på en given plats. Enligt Dewey måste ett mål kunna översättas till en metod som samverkar med elevernas aktiviteter (sid.150). Dewey förklarar bristerna hos mål som införs, med att pedagogen åläggs dem ovanifrån från högre instans. Vidare menar han att pedagogen i sina åtaganden är styrd av krav, som bland annat föreskrifter och

läroplaner. Denna styrning påverkar, enligt Dewey, pedagogens sinne att komma i nära kontakt med eleven och själva lärostoffet. Dewey klargör med tanke på ovanstående, att kontentan blir att målen prackas på eleven i andra eller tredje hand, något som eleven måste finna sig i. Vidare menar Dewey att eleven ständigt blir förvirrad då målen ej överensstämmer samt går att relatera till egna erfarenheter. Här kan ses en tydlig koppling till Piaget (1969;1972), *Psykologi och undervisning*, som även han uppmärksammar att det är samhället som fixerar målsättningen för den undervisning som det förser de uppväxande generationerna med ”och därigenom stöper varje generation i den statiska eller rörliga gjutform som föregående generationer bildar (sid.24).

Lagarbete och yrkesetik mellan pedagoger

Läraryrket skriver i *Lärarens handbok* (2004) om att lärares etiska principer är en viktig del av lärares profession. Att lärare arbetar med sin yrkesetik utgör ett viktigt led i arbetet med att bibehålla och stärka förtroendet för lärarkåren och för att skapa garantier för en god kvalitet i undervisningen (sid.131). Enligt boken skall läraren alltid sätta eleverna och deras lärande i centrum (sid.133).

Fischer och Lidholt (2003) har på uppdrag av Skolverket skrivit om lagarbete i skolan. Författarna kommer in på hur det kan uppstå konkurrens mellan olika pedagoger när man inte tydliggjort och kommit överens om gemensamma mål. Det kan uppstå en konkurrens om vem som ”äger de rätta frågorna och de rätta svaren” och där den mest påstridiga oftast får igenom sin lösning (sid.16). Här kan jämföras med vad som står i *Lärarens handbok* om yrkesetik, ”Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning ”...vid utvärdering, bedömning och betygssättning vara sakliga och rättvisa och därvid motstå otillbörlig påverkan” (sid.133).

I samband med lagarbete kan nämnas Claesson (2009) som kommer in på utbyte av elevinformation, pedagoger emellan. Hon uppmärksammar pedagogers förhållningssätt till information och påvisar risken med att lämna ut för mycket information om och kring eleven då det är svårt att förutsäga hur den kommer att påverka mottagande pedagog och indirekt elevens lärandesituation. Claesson förtydligar risken med att viss information kan komma att bli en dom som följer eleven genom utbildningen. Detta kan sättas samman med vad som skrivs om yrkesetik i *Lärarens handbok* ”Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning ”...vara varsam med information om eleverna och ej vidarebefordra information som mottagits i tjänsten om det inte är nödvändigt för elevens bästa” (sid.133).

Sammanfattning av forskning och litteratur

Dwyer (2008), *The future of assessment*, tar upp formativt inte enbart som en bedömningsform utan även som ett arbetssätt medan Korp (2003), *Kunskapsbedömning –hur, vad och varför*, mer beskriver det som en bedömningsform och sätter det i relation till summativt. Här kan konstateras att det finns olika syn på vad begreppet ”formativ” står för. Det faktum att Korp representerar en myndighet när jämförelser görs med olika forskares teorier gör jämförelsen än mer intressant. Korp kommer även in på att valet av bedömningsform kan få konsekvenser för elevens utbildning. Hon menar att summativ bedömning är kontrollerande och borde ersättas av enbart formativ. Korp styrker sitt resonemang med att luta sig mot ”det nya provparadigmet” som enligt henne innebär att bedömningen har vidgats från betygssättning till att stödja elevens lärande. Erickson (personlig kommunikation, 30 januari, 2009) däremot, hävdar att summativ- och formativ bedömning är varandras förutsättningar för att se eleven och utveckla dess lärande. Hon påstår

också att bedömning hör till lärande och hela tiden måste finnas med. Såväl Gardner (2006), *Assessment and Learning*, som Erickson (2009) skriver att båda bedömningsformerna är varandras förutsättningar och att det viktigaste inte är vilken bedömningsform pedagogen använder utan det viktigaste är att ställa sig frågan vilken information man vill åt.

Dewey (1985;1987), *Demokrati och utbildning*, har en teori om att lärandets mål innefattar individens fortsatta förmåga att växa, vilket gör det möjligt att koppla ihop utbildningsmålen med lärandeprocessen. Även Vygotskij (1998), *Vygotskij och pedagogiken*, menar att undervisning leder en individs utveckling framåt och att god pedagogik alltid är orienterad mot individens framtida utveckling (sid.25). Enligt Dewey gäller det att pedagogen är medveten om faran med att mål pålagda uppifrån skapar en förvirring hos eleven då denne inte kan relatera till egna erfarenheter. Detta är att beakta vid en överlämnandesituation då det finns kunskapsmål uppsatta av vuxna, vilka elevens resultat sätts i förhållande till vid överlämningstillfället. Dewey klargör faran när mål är för enkelriktade, vilket enligt honom kan resultera i att en individs specifika förmågor och förutsättningar kommer till korta. Här kan tolkas en fara med att helhetssynen på elevens lärandeprocess missgynnas och det individuella elevperspektivet förbises.

Fischer och Lidholt (2003) har på uppdrag av Skolverket skrivit om lagarbete i skolan där de tar upp att otydlighet kring gemensamma mål i lagarbetet kan leda till en konkurrenssituation. Om en konkurrenssituation skulle uppstå i samband med utbyte av elevinformation, hur skulle detta då påverka elevens fortsatta lärande? Denna fråga kan direkt sättas samman med en överlämnandesituation och hur väl elevens lärandeprocess kvalitetssäkras.

3. SYFTE

Syftet med denna studie är att undersöka hur inblandade pedagoger på berörda skolor klarar av att kvalitetssäkra det goda överlämnandet och vem som bär ansvaret för att arbeta fram riktlinjer för hur det skall genomföras.

3.1 Huvudfråga och frågeställning

3.1.1 Huvudfråga

Klarar ansvariga pedagoger av att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess vid ett överlämnande mellan årskurs två och tre?

3.1.2 Frågeställning

- Vad står begreppet ”överlämnande” för och har det någon förankring i gällande dokument på nationell-, huvudmänna- och verksamhetsnivå?
- Vem bär ansvaret och drar upp riktlinjer för ett överlämnande?
- Vilka riktlinjer använder rektorer och pedagoger på berörda skolor vid ett överlämnande för att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess?
- Hur påverkar informella överlämnandesamtal möjligheten till kvalitetssäkring av en överlämnandesituation?

3.2 Avgränsning

Studien fokuserar huvudsakligen på situationerna kring överlämnandet av elevinformation. Detta innebär att i undersökningen ta reda på vilka riktlinjer som finns och pedagogers behov av formella och informella samtal för att genomföra ett kvalitativt överlämnande.

4. METOD

För att få svar på syfte och frågeställning användes kvalitativa intervjuer som metod för undersökningen. Intervjuerna genomfördes med rektorer och pedagoger i utvalda grundskolor, intressanta för studien. Undersökningen omfattar två skolor belägna i två kommuner.

4.1 Metodbeskrivning

Det finns åtminstone tre olika metoder för att samla in information: observation, intervju och enkät. Med utgångspunkt från studiens syfte, valdes kvalitativ intervju som vetenskaplig ansats. Valet motiveras med att studien utgick från två skolor och fyra informanter. Studien lutar sig till största del mot myndighetsdokument som teoretiska referensram, då det visat sig vara svårt att finna någon direkt forskning och litteratur inom ämnet. Med anledning av ovanstående ansågs kvalitativ intervju vara det mest lämpliga angreppssättet för att komplettera funna fakta från dokumenten på nationell- till kommunal nivå.

Enligt Johansson & Svedner (2006), *Examensarbetet i lärarutbildningen - Undersökningmetoder och språklig utformning*, innebär en kvalitativ intervju att intervjuaren använder sig av fria formulerade frågor, vilka kan varieras på olika sätt (sid.42). Frågorna kan varieras från intervju till intervju beroende på svar och aspekter som uppkommer i intervjusituationen, dock är själva frågeområdena bestämda på förhand. Enligt författarna är syftet med den kvalitativa intervjun att få den intervjuade att lämna så uttömmande svar som möjligt. Johansson & Svedner skriver om faran att den kvalitativa intervjun glider över till att bli en muntlig enkät eller ett allmänt samtal. (sid.43). Intervjufrågorna utformades med detta i beaktande.

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud visar i *Metodpraktikan* (2007) på faran att eventuella förväntningseffekter från intervjuaren kan komma att spegla svaren. Dessa synpunkter fanns med i åtanke vid intervjutillfället. Det kvalitativa synsättet är enligt Stukát (2005), *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*, öppna intervjuer, vilka senare bearbetas genom olika former av kvalitativ analys. Stukát menar att forskarens egna förförståelse, tankar och erfarenheter ses som en tillgång för tolkningen av resultatet (sid.32).

En medvetenhet finns om att litteraturen tar upp positiva konsekvenser av att använda sig av flera metoder och att det därför finns svagheter med att endast använda kvalitativa intervjuer utan kompletterande kvalitativa observationer. En svaghet som Johansson & Svedner (2006) tar upp är ”svårigheten att stämma av vad lärarna sagt mot deras praktiserande arbetssätt” (sid.42). Anledningen till att kvalitativ observation i detta fall inte kunde genomföras, var att det inte var praktiskt genomförbart. Detta på grund av att överlämnandekonferenser ännu ej ägt rum. De genomförs först under senare halvan av maj, då arbetet med denna studie redan hunnit avslutas.

4.2 Urval

Intervjuerna genomfördes på två olika grundskolor, en belägen i varje kommun. I studien benämns skolorna som ”skola i kommun A” samt ”skola i kommun B”. De berörda skolorna är för oss tidigare kända enheter, då VFU- perioder genomförts på respektive skola. Valet är medvetet med tanke på den begränsade tid som är avsatt för studien. Ett urvalskriterium har varit att rikta intervjustudien mot pedagoger som berörs av såväl överlämnande som mottagande av elever. Nämnas bör att tillgängligheten för intervjuerna samt insyn i lokala dokument, kan ha påverkats av det faktum att en befintlig relation med pedagoger och personal finns på respektive skola. Dock var det tänkt att ingen av informanterna, i detta fall pedagogerna, skulle ha någon nära relation till oss i form av handledare eller dylikt.

Johansson & Svedner (2006) understryker i sin bok vikten av att förbereda sina informanter om syftet med frågorna, vilka som konstruerat dem samt försäkran om anonymitet (sid.29). Vidare menar författarna att forskaren har mycket att vinna genom att lägga tid på detta informationsbrev, då den svarandes motivation gynnas.

Från respektive skola valde vi att tillfråga en rektor och en pedagog om de ville delta i studien. Då svar erhöles från våra tänkta informanter togs ytterligare kontakt och tider för intervjuerna gjordes upp. Därefter översändes ett missivbrev med tillhörande frågor. Informanterna gavs tid att förbereda sig, samt informerades om att bandning av intervjun önskades. (se bilaga 5, 6, 7)

I detta skede beslöts att ersätta en av de utvalda VFU-skolorna för att uppnå kvalitet på intervjuerna och därmed undersökningen. En viktig aspekt att belysa vid detta beslut är att på den nya skolan genomförs inte, i dagsläget, överlämnande mellan årskurs två och tre utan endast vid övergångarna förskola-skola och årskurs sex –årskurs sju. Alltså övergångar mellan verksamheter och inte inom verksamhet. Det som påverkar behovet av överlämnande inom verksamhet på skolan är storleken på barngrupperna. Det som ändå gör skolan jämförbar är att både rektor och pedagog på skolan har tidigare erfarenhet av överlämnande inom verksamhet.

Eftersom som den skola som först valts ut i kommun A, hade tagit fram en speciell ”checklista” vilken vände sig direkt till inblandade pedagoger vid ett överlämnande, var den mest intressant av berörda VFU-skolor. Kontakt togs med rektor och tid bestämdes för en intervju. Vid mötet visade det sig att rektorn var upptagen och istället fick en av rektorn utvald pedagog genomföra intervjun. Tyvärr uppstod inte något djup i intervjun på grund av att den utvalda pedagogen inte arbetat på skolan då det aktuella dokumentet togs fram. På grund av detta visade det sig att många av frågorna inte kunde besvaras. Det var av största vikt att ny mailkontakt upptogs med rektor för kompletterande följdfrågor. Efter upprepade försök att få kontakt fick undersökningen med rektorn ses som nedlagd. Den för intervjun utvalda pedagogen ville ej ställa upp på ett personligt möte, utan hänvisade till en telefonintervju. Hon ansåg även att tillräckliga svar redan hade lämnats från den av rektorn utvalda pedagogen. Därför framkom tyvärr inte något svar på hur den framtagna ”checklistan” praktiseras i en överlämnandesituation. Det medförde också att svar ej kunde fås på pedagogens upplevelse av att följa den som malldokument. I detta skede valde vi ut den nya skolan i kommun A.

4.3 Beskrivning av undersökningsgrupp

4.3.1 Rektor skola kommun A

Den kommunala skola rektorn är ansvarig för har årskurserna F-6 med 280 elever. Klasserna på skolan är, vid intervjutillfället, åldershomogena förutom F-1. Skolan följer eleverna utveckling genom arbete med IUP. Dokumentation av elevinformation sker genom digital portfolio.

4.3.2 Pedagog skola kommun A

Pedagogen har mångårig erfarenhet från arbete i grundskoleverksamhet med barn i lägre åldrar. Vid intervjutillfället arbetade pedagogen i en årskurs två. Informanten intervjuades i egenskap av lämnande pedagog då hon har tidigare erfarenhet av denna situation.

4.3.3 Rektor skola kommun B

Rektorn företräder en kommunal F-5 skola med 370 elever. Klasserna på skolan är åldershomogena förutom F-2. Skolan arbetar med IUP och portfoliomethodik.

4.3.4 Pedagog skola kommun B

Pedagogen arbetar i en årskurs fyra. Informanten intervjuades i egenskap av mottagande pedagog då hon tar emot nya elever i årskurs tre och lämnar dem efter årskurs fem.

4.4 Genomförande

Johansson & Svedner (2006) betonar vikten av att forskaren/forskarna i detalj beskriver hur de rent praktiskt har gått till väga för att samla in sitt material. Författarna menar att genomförandet och dess detaljbeskrivning, utgör en väsentlig del i rapporten (sid.104). Vidare understryker Johansson & Svedner att ovanstående är en förutsättning för att undersökningen skall kunna göras om av annan forskare (sid.105). Stukat (2005) talar i detta sammanhang om kravet på reproducerbarhet, det vill säga att läsaren får så mycket information kring undersökningen att han/hon kan göra om den och pröva om resultatet blir detsamma (sid 124).

Med ovanstående i beaktande påbörjades arbetet med att utforma intervjufrågor utifrån syfte och frågeställningar. Frågorna utformades på ett sådant sätt att de fick funktionen av diskussionsunderlag vid intervjusituationen. Detta var ett medvetet val då det ansågs vara av vikt att få så uttömmande svar som möjligt vilket, enligt oss, resulterar i ett djup i diskussionen.

Vid utformandet av intervjufrågorna, kretsade diskussionen kring hur frågorna kunde missuppfattas eller ge givna svar. Johansson & Svedner (2006) betonar i detta sammanhang vikten av att frågorna anpassas så att informanten får möjlighet att ta upp allt denne har på hjärtat (sid.43).

Varje intervjutillfälle inleddes med att informanterna delgavs studiens huvudsakliga syfte. Vidare gavs tillfälle för dem att ställa eventuellt uppkomna frågor kring det tidigare

utskickade frågeformuläret. Det kändes viktigt att inge trygghet i situationen, då informanten eventuellt kunde känna sig utlämnad då det var två personer som intervjuade. Valet av att båda närvarade vid intervjuerna, grundades i att utrymme för missförstånd och egna tolkningar skulle minimeras. Innan själva intervjun påbörjades, gjordes försäkran om att informanten gav sitt medgivande till att intervjun bandades. Det försäkrades att inspelningarna skulle raderas direkt efter renskrivning och bearbetning. En fördel med att banda intervjun, var att då kunde uppmärksamhet riktas mot informanten, vidare kunde bibehållen ögonkontakt bidra till att dynamik skapades i samtalet. Ytterligare en fördel med att banda intervjun, är att utskriften och bearbetningen av analysen blir så exakt som möjligt. Johansson & Svedner (2006) betonar fördelarna med inspelning vara att all information som ges vid intervjutillfället såsom tonfall, pauseringar och avbrutna meningar kan genom avlyssning få en annan innerbörd av betydelse för undersökningen. (sid.43). Intervjuerna tog i snitt en timma och informanterna kunde när som helst avbryta för egna frågor.

4.5 Forskningsetiska principer

Enligt Stukat (2005) är etiska aspekter en mycket viktig och nödvändig diskussion för forskaren att beakta i sin undersökning. Han betonar följande fyra krav som en forskare måste beakta i sin undersökning (sid.130):

Informationskravet:

innebär att de som berörs av studien måste informeras om studiens syfte och om att deltagandet är frivilligt.

Samtyckeskravet:

innebär att informanten/deltagaren själv har rätt att bestämma över sin medverkan. Likaså skall deltagaren när som helst kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför några negativa påföljder.

Konfidentialitetskravet:

hänsyn måste tas till de medverkandes anonymitet. Den medverkande skall informeras om att alla uppgifter behandlas konfidentiellt.

Nyttjandekravet:

innebär att den insamlade informationen endast kommer att användas till forskningsändamål.

4.5.1 Undersökningens etiska aspekter

Med hänsyn till de forskningsetiska principerna ovan anses att undersökningen uppfyllt alla krav. Detta tack vare att vi i god tid sände ut ett missivbrev till berörda informanter, där syftet med studien tydligt framgick. Det framgick även i missivbrevet att deras medverkan var frivillig samt att de närsomhelst kunde avbryta den. Vad det gäller anonymiteten, uppfylldes detta krav genom att i uppsatsen inte röja berörda pedagogers identiteter och namn på skolor. De benämns istället ”skola i kommun A” och ”skola i kommun B”. Detta för att läsaren inte skall få en missvisande bild av skolorna. Nyttjandekravet uppfylldes genom försäkran att endast använda insamlad data till undersökningen.

4.6 Bearbetning/analys av insamlad data

Efter varje intervjutillfälle påbörjades bandavlyssning och bearbetning omedelbart, detta för att informationen då var aktuell i minnet. Första steget i analysen var att gemensamt och noggrant lyssna igenom inspelningen och samtidigt skriva stödanteckningar. Därefter renskrevs varje intervju i sin helhet med beaktande av gemensamma reflektioner. Under

renskrivningen av svaren var målsättningen att skapa en likartad struktur, detta för att ge läsaren möjlighet att kunna jämföra rektorers respektive pedagogers variationer i svaren.

4.7 Studiens tillförlitlighet

Stukat (2005) betonar svårigheten med diskussionen kring en undersöknings reliabilitet och validitet, då speciellt i en kvalitativ studie. Författaren klargör att validiteten är svår fångad och mångtydig, men hävdar att den samtidigt är grundläggande för undersökningens värde (sid.128). Vidare hävdar Stukat att en diskussion kring ovanstående är viktig och nödvändig för en studies utfall (sid.130). En medvetenhet fanns hos oss att mängden faktorer som kan påverka en studies tillförlitlighet är många. Målet med undersökningen var att uppnå en så god tillförlitlighet som möjligt. I tidigt skede bestämdes att banda intervjuerna, detta för att kunna återvända och reflektera kring informanternas svar. Några aspekter vilka anses kan ha bidragit till ökad tillförlitlighet, är att frågorna mailades i förväg till informanterna. Genom detta förfarande gavs informanterna möjlighet att reflektera samt notera eventuellt uppkomna oklarheter kring frågorna. En annan aspekt var den att följdfrågor konstruerades och ställdes under intervjun, för att skapa en för undersökningen djupare insikt. Ytterligare en aspekt av vikt är att informanten när som helst kunde avbryta intervjun för frågor. Eftersom upplägget på intervjun var kvalitativ intervju med utrymme för diskussion fick informanten möjlighet att diskutera fritt runt frågorna utan att strikt behöva ta hänsyn till ordningsföljden. Detta gav en levande diskussion med uttömmande svar där det framkom ytterligare värdefull information samt möjlighet gavs att avläsa informantens känslomässiga uttryck kring frågorna.

Nackdelen med denna dynamiska diskussion kring frågorna visade sig vid sammanställning och resultat då det var svårt att exakt redovisa svaren i inbördes ordning för jämförelse. Men för att underlätta för läsaren att ta till sig resultatet från intervjuerna finns en sammanfattning med syfte att väcka reflektioner. En annan nackdel med intervjumetoden var att vi fick en obalans i mängden information från informanterna, men vi upplever ändå att vi fick den nödvändiga information som var viktig för studien.

Ytterligare en nackdel är att den kvalitativa intervjun inte kunde följas upp av en kvalitativ observation, då medvetenhet finns kring fördelarna att använda sig av flera metoder. Ytterligare en svaghet i undersökningen var bytet av skola i kommun A, vilket medförde att studien fokuserade på en skola där överlämnande, i dagsläget, inte genomförs mellan årskurs två och tre utan endast vid övergångarna förskola till skola samt mellan årskurs sex och sju. En annan svaghet, på grund av bytet, blev att endast en av oss kunde intervjua pedagogen, då pedagogen varit handledare för den andre av oss.

Med ovanstående beskrivna bakgrund i beaktande och trots beskrivna nackdelar anser vi att undersökningen uppnått de tidigare nämnda kraven på reproducerbarhet, vilket möjliggör för annan forskare att ompröva resultatet.

4.8 Validitet

Med både huvudfrågan och frågeställningarna i åtanke anser vi att undersökningen gav svar på frågorna.

4.9 Generaliserbarhet

Gällande generaliserbarheten så anser vi inte att resultatet är en norm för hur pedagoger upplever överlämnandesituationer. Det var heller inte studiens mål.

5. RESULTAT

Resultat och redovisas efter ett strukturerat upplägg. Då uttömmande svar erhöles från informanter valdes att endast redovisa en sammanfattning för att underlätta för läsaren att ta till sig kontentan av resultatet. Förlagan till den sammanfattningen finns som bilaga (se bilaga 8). Varje text kompletteras, där det är möjligt, med kopplingar till tidigare redovisade styrdokument, tidigare forskning och litteratur.

5.1 Begreppsförvirring

Rektor A inser själv att det råder en begreppsförvirring vad det gäller hur ”övergång” och ”överlämnande” används i samband med situationen i dokumenten.

Pedagog A ser däremot ingen begreppsförvirring då hon endast använder sig av begreppet ”överlämnade” i samband med situationen.

I intervjun använder sig rektor B av båda begreppen ”övergång” och ”överlämnande” när hon talar om samma fenomen. Här kan vi konstatera en begreppsförvirring.

Pedagog B klargjorde vid intervjun att det enda begrepp hon använder är ”överlämnande” för att beskriva situationen. Här utvecklade hon också begreppet till att bli ”ett gott överlämnande”.

5.2 Överlämnandeansvar

Enligt rektor A är det den mottagande rektorn och pedagogen som är ansvariga för att situationen kommer till stånd. Däremot är det den lämnande pedagogens ansvar att det finns information att lämna över. Rektorn ansvarar för att ta fram tid för samtal då överlämnande av elevinformation kan ske. Hon betonar att dessa samtal skall vara av formell karaktär, då dokumentationen vid dessa samtal är viktig.

Enligt rektor B finns inga befintliga malldokument som verktyg för pedagogerna vid en överlämnandesituation utöver de individuella utvecklingsplanerna. Förutom ansvaret för riktlinjerna är rektorns roll att ta fram tid för överlämnandekonferenser och lägga upp ett schema för dessa. Enligt rektorn ligger det i pedagogernas uppdrag att ansvara för individens lärandeprocess. Likaså förväntar sig rektorn att pedagogerna ansvarar för överlämnandesituationen och löser den efter egen förmåga. Utöver den schemalagda tiden förväntas pedagogerna fördjupa elevinformationsutbytet vid spontana samtal inom verksamheten. Här nämndes tillfällen som till exempel vid rastvaktande. Pedagogernas ansvar är också, enligt rektorn, att ta fram färdiga skriftliga omdömen.

Varken pedagog A eller B ifrågasätter det överlämnandeansvar som rektorerna anser ingå i deras uppdrag.

5.3 Riktlinjer

Rektor A är nöjd med de tydliga riktlinjer som finns på kommunal nivå angående en överlämnandesituation. Här bör nämnas att behovet av ett dokument på kommunal nivå kom från verksamheterna i kommunen. Detta för att skapa en samsyn i hela kommunen. Rektorn inser behovet av att ansvaret för att ta fram riktlinjer bör ligga på en nivå ovanför genomförande pedagoger och även på kommunal nivå för att kunna få en samsyn i hela kommunen. På detta sett ansåg hon att elvens lärande kvalitetssäkras på ett bättre sätt. Angående riktlinjer vid bedömning betonade rektor A att utbildningsministern ofta pratar om summativ bedömning men att rektorn efter att ha fått utbildning från Skolverket, tolkar in i

uppdraget att använda sig av både formativ och summativ bedömning. Båda är enligt henne varandras förutsättningar.

Pedagog A anser att det finns en bra grundplan på skolan för ett överlämnande men har önskemål om tydligare ramar. Det hon syftade på var att de informella samtalen borde med hjälp av riktlinjer från ledning få en mer formell karaktär då det lättare går att kvalitetssäkra överlämnandet.

Rektor B hänvisar till de allmänna riktlinjer som finns uttryckt i SDN:s *Budget 2009* (se bilaga 10) med syfte att stärka varje individs lärande och utveckling. I samband med detta nämner rektorn ”den röda tråden och F-9 perspektivet” och använder sig även av begreppet ”stadieövergång” mellan årskurs två och tre.

Pedagog B har för att uppnå höjd kvalitet efterfrågat ett malldokument med riktlinjer för att inblandade pedagoger skall få en samsyn vid mötena. Här efterlyste hon också en dialog mellan inblandade pedagoger för att eftersträva en samsyn angående mål och förväntningar. Hon menar att både dialogen och tydliga riktlinjer från ledning skulle bidra till att höja kvaliteten på överlämnandesituationerna.

5.4 Kvalitetssäkring

Enligt rektor A är inte begreppet ”kvalitetssäkring” vedertaget på skolan men hon ser fördelar med att använda ett begrepp som detta. I dagsläget anser hon att dokumenten kring överlämnandet är levande med reflektion och utvärdering. Men hon skulle vilja komplettera med elever- och föräldrars uppfattningar för att kunna kvalitetssäkra elevens skolgång.

Pedagog A uppger att begreppet kvalitetssäkring används i samband med lokala arbetsplaner, IUP, utvärderingar och kvalitetsredovisningar. Vidare anser hon att den digitala IUP:n (Unikum) är ett bra verktyg som bidrar till att uppnå kvalitetssäkring av elevens lärandeprocess.

Rektor B anser att så länge pedagogerna har eleven i fokus och uppträder professionellt med sitt uppdrag i åtanke, uppnås en hög kvalitet vid en överlämnandesituation.

Enligt pedagog B används begreppet ”kvalitetssäkring” på skolan i samband med målsättningen att alla elever skall erbjudas likvärdig utbildning. Däremot används inte begreppet direkt i samband med en överlämnandesituation.

5.5 Helhetssyn

Rektor A:s tolkning var att en helhetssyn vid en överlämnandesituation innebär att man tar hänsyn till elevens hela situation i skolan, både var eleven står kunskapsmässigt och socialt. Rektorn var inte säker på att det tillförde så mycket vid själva överlämnandesituationen att se på elevens hela historiska utvecklingsprocess, utan det viktigaste var att se var eleven står nu och vart den är på väg. Rektor A pratar om både samsyn mellan pedagoger och ett F-9 perspektiv vilket skall bidra till att skapa en helhetssyn på eleven.

För pedagog A innebär en helhetssyn på eleven vid ett överlämnande att både ta hänsyn till det historiska perspektivet och elevens hela lärandesituation i dagsläget, i vilken värdefull elevinformation skall ingå från alla berörda pedagoger. Däremot berör hon inte begreppet "F-9 perspektiv".

Rektor B har ett F-9 perspektiv som liknas vid en helhetssyn vilken hon ytterligare förklarar med att ha en förståelse varifrån eleven kommer och vart den är på väg. Helhetssynen liknas vid en röd tråd som även beskrivs på kommunens hemsida.

Pedagog B nämner inget om F-9 perspektivet. Däremot hänvisar hon till en konferens inom SDN som äger rum två gånger per termin och där eftersträvan av en samsyn på elevers lärande mellan pedagoger är syftet

5.6 Formella och informella samtal

Rektor A betonar att det är viktigt att det avsätts tid för endast formella samtal. Risker vid informella samtal är, enligt henne, att det missas att dokumentera elevinformation.

Enligt pedagog A behövs både formella- och informella samtal. De formella är för de elever med åtgärdsprogram och de informella är för övriga elever. Det uppkom att det finns en frihet för pedagogerna att utforma samtalen samt att detta inte alltid är en fördel. Eftersom det inte finns någon formell mall att följa finns det risker att viktig elevinformation missas. Ytterligare en fara som pedagogerna nämnde i samband med överlämnandet, var att dagsformen hos inblandade pedagoger kan avgöra kvaliteten på hur formella och informella samtal blir. Detta på grund av att tiden för överlämnandet är tidsbegränsad. Hon nämner också att de informella samtalen skulle behöva tydligare ramar som berörda pedagoger skulle kunna följa för att höja kvaliteten och att samtalen då skulle bli mer likvärdiga för alla elever.

Enligt rektor B förväntas pedagogerna utöver den schemalagda tiden fördjupa elevinformationsutbytet vid spontana samtal inom verksamheten. Här nämndes tillfällen som till exempel vid rastvaktande. Rektor B ser inga risker med informella/spontana samtal så länge pedagogerna behåller sin professionalitet.

Enligt pedagog B genomförs formella överlämnandekonferenser där man går igenom elevinformation för alla elever, dock ligger betoningen oftast på de elever som har åtgärdsprogram. Här förtydligade hon vikten av att alla elever blir "lyfta". Hon klargjorde också att det är mycket information som överlämnas vid detta tillfälle och att det därför finns anledning att ta vidare kontakt med lämnande pedagog för att få mer information. Detta för att kunna komplettera viktig elevinformation. Här valde pedagogerna att kalla den extra kontakten för ett informellt möte. Pedagogerna utformar själva det informella mötet och avsätter tid för det. Vid detta tillfälle uttryckte pedagogerna att hon saknar någon form av dokument som säkrar att viktig information inte missas vilket annars är en risk. Det är också upp till mottagande

pedagog att avgöra vilken information som skall dokumenteras. Vad det gäller avsatt tid för överlämnande och mottagande anser pedagogen att den är tillräcklig. Hon menar att hon själv inte kan avsätta mer tid för ett mottagande då hon samtidigt måste hinna med att lämna över sina egna elever från årskurs fem till årskurs sex.

5.7 Summativ och formativ bedömning

Rektor A följer Skolverkets intentioner om att summativ- och formativ bedömning kompletterar varandra. Men hon anser att det vid överlämnandet endast skall finnas formativa omdömen. Detta motiverar hon med att det är den formativa bedömningen som kan leda till utveckling. Enligt henne beskriver en summativ bedömning endast elevens nuläge.

Pedagog A anser att begreppen summativ- och formativ bedömning inte används på skolan. Men hennes tolkning av begreppet ”formativ bedömning” är att den skall vara framåtsyftande.

Enligt rektor B skall bedömningen endast vara formativ. Enligt henne betyder formativ att man skall lyfta fram elevens utvecklingsmöjligheter, beskriva hur skolan skall stödja och stimulera, uttryckt i positiv anda.

Pedagog B betonar att det i hennes uppdrag ligger att arbeta formativt. Hon förklarar begreppet ”formativ bedömning” med att den ger tydlig information om eleven i nuläget och är framåtsyftande. Detta eftersom man utvärderar vad eleven kan och behöver utveckla. Hon beskrev också att hon varit på extern utbildning angående bedömning där både summativ och formativ bedömning behandlades.

5.8 Elevinformation

Rektor A betonar elevens delaktighet i ett överlämnande då denne är med och påverkar innehållet i sin IUP, vilken den mottagande pedagogen erhålls att läsa. Rektorn betonar att elevinformationen vid överlämnandet skall syfta till att lyfta eleven. Med detta menade hon att ta fram elevens positiva styrkor vilka gynnar dennes fortsatta lärande. Däremot ansåg hon att mottagande pedagog kan läsa om en elevs eventuella svagheter och luckor i IUP:n, vilken överlämnas i ett senare skede.

Pedagog A såg digital IUP (Unicum) som ett viktigt verktyg vid överlämnandet. Fördelarna med Unikum, enligt pedagogen, är att mottagande pedagog närsomhelst kan välja tidpunkt för att ta del av en elevs lärandeprocess. Eleven ges också möjlighet att bli delaktig i sitt eget lärande genom att själva kunna gå in och påverka en del av innehållet.

Rektor B anser att den elevinformation som skall lämnas över är den som finns i IUP:n. Hon betonade även fördelarna med skriftliga omdömen som bidragande elevinformation vid en överlämnandesituation.

Enligt pedagog B är det viktigt att inte möta eleven som ett oskrivet blad. Vidare anser hon att överlämnandet skall genomföras professionellt, endast kvalitativ information skall behandlas och ”skvaller” får inte förekomma. Pedagogen tog upp att vid de formella överlämnandekonferenserna går man igenom elevinformation för alla elever men betoningen ligger oftast på de elever som har åtgärdsprogram. Här förtydligade hon att det är viktigt att alla elever blir ”lyfta”. Hon klargjorde också att det är mycket information som överlämnas

vid detta tillfälle och att det därför finns anledning att ta vidare kontakt med lämnande pedagog för att få mer information, det vill säga de informella samtalen.

Enligt pedagog B är det viktigt att IUP:n finns som ett aktuellt dokument så att barn, föräldrar och pedagoger känner igen sig genom hela grundskolan. I samband med IUP:n nämndes också ett "Jag kan" material. Hon efterfrågade dock ett digitalt verktyg för att effektivisera dokumentationen. Här drogs en parallell till "Unikum" som hon hade kännedom om genom ett studiebesök. Pedagogen nämnde också att detta digitala verktyg skulle medföra en mer likvärdig information för alla elever.

5.9 Det "goda" överlämnandet

För rektor A innebär det goda överlämnandet att dokumenten kring överlämnandet är levande med reflektion och utvärdering och där även elever och föräldrar är delaktiga i utvärderingen av situationen.

För pedagog A innebär "det goda överlämnandet" att ha en helhetssyn på eleven genom hela grundskolan. I "det goda överlämnandet" ingår även att alla som varit delaktiga i elevens utveckling på skolan är med vid en överlämnandesituation. Hon betonar också vikten av en återkoppling och uppföljning av överlämnande elever fram på höstkanten.

Rektor B drar en parallell mellan kvalitetssäkring och att genomföra det goda överlämnandet. Hon anser att så länge pedagogerna har eleven i fokus och uppträder professionellt med sitt uppdrag i åtanke, uppnås en hög kvalitet vid en överlämnandesituation.

Pedagog B utvecklade begreppet "överlämnande" till att bli "ett gott överlämnande". Ett "gott överlämnande" menade pedagogen vara framåtsyftande samt att båda pedagogerna har elevens bästa för ögonen. Pedagogen anser även att en återkoppling till överlämnandet skall ingå i "ett gott överlämnande".

6. DISKUSSION

6.1 Överlämnandet en viktig situation för elevens lärandeprocess

Som vi nämnde i inledningen fokuserar studien på överlämnandet mellan årskurs två och tre på berörda skolor. Överlämnandet medför en helt ny situation för eleven och kommer sannolikt att påverka dennes lärandeprocess. Eftersom studien kommit fram till att elevens lärandeprocess uppmärksammas i dokument på både nationell och kommunal nivå finns det en dignitet kring processen som inte kan förbises. Vårt syfte har varit att undersöka om den kvalitet finns i ett överlämnande som medför att en kontinuitet i lärandeprocessen vidmakthålls. Detta kan också beskrivas som att med hjälp av pedagogiskt väl genomtänkta överlämnandebroar mellan befintliga verksamhetsöar vidmakthålla elevens lärandeprocess.

I diskussionen kommer vi att beröra viktiga områden vilka påverkar överlämnandesituationen samt ger svar på frågeställningarna i studien. För att förtydliga för läsaren och behålla en röd tråd genom studien, har vi i diskussionen valt ett upplägg likt det i analysen.

6.1.1 Begreppsförvirring

Vi upplevde att utelämnandet av både begreppet ”överlämnande” och en beskrivning av situationen i nationella dokument, skapar en begreppsförvirring hos både kommuner och rektorer. Detta då de försöker likna situationen med de övergångar som nämns i Lpo 94. Vår uppfattning är att begreppsförvirringen stannar på rektorsnivå och ej når pedagogerna.

Studien har hjälpt oss förstå att rektorer för att hitta riktlinjer för överlämnandesituationen, väljer att luta sig mot Lpo 94 (2.5), vilken tar upp övergång och samverkan. Denna övergång och samverkan syftar på övergångar mellan olika verksamheter medans överlämnandet däremot sker inom verksamheten. Därför är det inte så förvånande att en begreppsförvirring uppstår kring situationen.

Däremot använder sig de intervjuade pedagogerna endast av begreppet ”överlämnande” vid sin beskrivning av situationen. En förklaring till detta kan vara att pedagogerna är självständiga och utan styrning från skolledning vid överlämnandet. Dessutom är de hänvisade till individuella lösningar och har vant sig vid att använda begreppet

”överlämnande” när det sker inom verksamheten. Rektorerna har alltså befriat sig själva från ansvar vad det gäller utformandet av överlämnadesamtalen och för därmed inte den dialog med pedagogerna som skulle kunna överföra begreppsförvirringen.

Vår slutsats är att det råder en begreppsförvirring i verksamheterna kring benämningen av situationen. Ofta jämnställs den med det som står i Lpo 94 (2.5) vilket bidrar till att den benämns som ”övergång”. Vi har också kommit fram till att begreppsförvirringen stannar på rektorsnivå. Vår förklaring till detta är att det inte existerar någon dialog mellan rektorer och pedagoger kring utformandet och genomförandet av denna för eleven viktiga situation. Avsaknaden av någon formell styrning från skolledning vid informella samtal mellan pedagoger bidrar förmodligen till att ingen överföring av en begreppsförvirring sker till pedagoger.

6.1.2 Överlämnandeansvar

I studien har framkommit att överlämnandesituationen inte förekommer i några dokument på nationell nivå. Därmed kan konstateras att man på nationell nivå inte tar något ansvar för att utforma mål och riktlinjer för situationen. Istället hänvisar Skolverket till decentralisering av ansvar för genomförandet av situationen till den enskilda skolan. Det står alltså inget om situationen i styrdokumentet. Det närmaste vi kom var det som står i Lpo 94 om övergång och samverkan mellan förskola till skola samt mellan skola och gymnasium.

Innehållet i regeringens proposition (2008/09:87) skapar en förståelse för att ansvaret för en överlämnandesituation verkar ha hamnat på framförallt verksamhetsnivå, men även på huvudmannanivå. Som vi tolkar propositionen är regeringen inte ute efter att förändra denna decentralisering av ansvaret, vilket får till följd att det är upp till kommunerna och verksamheterna att även i framtiden dra upp riktlinjerna för en överlämnandesituation.

I Lpo 94 (2.8) tas det upp att det är rektorns ansvar ”att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande”. Här tas även upp att det är rektorernas ansvar att se till att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att fullfölja det som ingår i pedagogens uppdrag.

Det går att tolka citatet som att det är rektorn som ytterst har ansvaret för att pedagogerna professionellt skall kunna genomföra ett för eleven bra överlämnande. I studien framgår inte om rektorerna har rätt utbildning och kompetens för att ha det övergripande ansvaret, men frågan är befogad att ställa då det är viktigt för eleven att överlämnandet håller en hög kvalitet.

De två kommunerna i studien har axlat ansvaret för situationen på olika sätt. I kommun A finns ett framtaget dokument med riktlinjer där situationen benämns som ”överlämnande”. Det framkom genom vår undersökning att bakomliggande behov av dokumentet var påtryckningar från verksamheterna, då de ville uppnå en gemensam samsyn i kommunen vid situationen. Vi har inte kunnat finna motsvarande dokument i kommun B, vi har heller inte funnit något annat dokument som benämner situationen. Däremot benämns övergångar mellan olika verksamheter som mellan förskola och skola samt mellan skola och gymnasium.

Enligt rektor A, är det den mottagande rektorn och pedagogen som är ansvariga för att situationen kommer till stånd samt den lämnande pedagogens ansvar att det finns information

att lämna över. Hur dessa samtal skall genomföras är upp till pedagogerna att själva avgöra. Rektor B klargör att förutom ansvaret för allmänna riktlinjer är det rektorns roll att ta fram tid för överlämnandekonferenser och lägga upp ett schema för dessa. Däremot förklarar rektorn att det ligger i pedagogernas uppdrag att ansvara för individens lärandeprocess. Här har rektorn förväntningar på att pedagogerna ansvarar för överlämnandesituationen och löser den efter egen förmåga. Utöver detta ansvar är det, enligt rektorn, pedagogernas uppgift att ta fram färdiga skriftliga omdömen inför situationen. Resultatet från undersökningen visar på att varken pedagog A eller B ifrågasätter det överlämnandeansvar som rektorerna anser ingå i deras uppdrag.

Studien visar att det inte finns en samsyn mellan kommunerna kring ansvaret för situationen, utan var och en löser det på sitt sätt. Detta kan ställas i kontrast till kravet om likvärdig utbildning som nämns i styrdokument. Vad som också framkom av studien visar att pedagogerna är utlämnande att själva utifrån individuella lösningar ansvara för genomförandet av överlämnandesituationerna, vars syfte är att vidmakthålla elevens lärandeprocess. Vad vi förstår, tolkar rektorerna kraven på dem själva från Lpo 94 (2.8) med att överföra ansvaret på pedagogerna.

Utifrån resultatet är vår uppfattning att pedagogerna är mer insatta i allvaret av situationen än rektorerna trots det som står i Lpo 94 (2.8). Vi anser att det läggs alldeles för mycket ansvar på pedagogerna att utforma ett överlämnandeansvar. Rektorerna borde vara mer delaktiga med tydliga riktlinjer för hur de skall genomföras, så att elevernas lärandeprocess och krav på likvärdig och hög utbildning kan garanteras. Ett annat sätt för rektorerna att höja kvaliteten skulle vara om de såg till att kompetensutveckla pedagogerna just för överlämnandesituationen. Men för att göra detta måste rektorn själv sitta inne med rätt kompetens för att förstå vilka kompetenser pedagogerna behöver. Kontentan är att alla behöver utbildning.

6.1.3 Riktlinjer

Enligt regeringens hemsida skall mål och riktlinjer för arbetet i skolan anges av Sveriges riksdag och regering. Att garantin för utbildningen håller hög kvalitet garanteras av dessa mål och riktlinjer. I Skollagen står att läsa att alla skall ha rätt till likvärdig utbildning och i Lpo 94 finns att läsa att utbildningen skall ”främja elevens fortsatta lärande och

kompetensutveckling”. Styrdokumenten skall alltså garantera att utbildningen håller hög kvalitet och är likvärdig, vidare skall den främja elevens lärandeprocess. Ovanstående är viktiga inslag i en överlämnandesituation. Varför finns då inga riktlinjer som tar upp situationen inom verksamheten, utan bara vid övergångar mellan olika verksamheter? Tydligt är att man på nationell nivå inte valt att uppmärksamma överlämnandesituationer.

Tidigare har konstaterats att myndigheterna inte ger några riktlinjer för en överlämnandesituation i sina dokument. Vad det gäller likvärdig utbildning, kan detta ifrågasättas då det i studien framkommit att de båda kommunerna och skolorna hanterar överlämnandet på olika sätt. Båda skolorna har ganska likvärdiga dokument med handlingsplaner. Det som skiljer skolorna åt är att skola A har ett av kommunen framtaget dokument, vilket rektorn kan använda för att göra upp handlingsplan för situationen på den egna skolan. Själva genomförandet skiljer sig också åt på de båda skolorna, då skola B först har en formell överlämnandekonferens som följs av informella samtal mellan berörda pedagoger. På skola A finns ingen formell överlämnandekonferens utan elevinformation överlämnas endast vid ett informellt samtal. Detta garanterar inte enligt oss likvärdig utbildning i olika kommuner. När vi dessutom lägger till att de berörda pedagogerna är hänvisade till individuella lösningar att utforma de informella samtalen, förstår vi att det är omöjligt att garantera överlämningar som ger en likvärdig lärandeprocess för elever.

En förklaring till att det ser så olika ut både i kommuner och skolor kan bero på utelämnandet av riktlinjer för situationen i nationella dokument. Vår uppfattning är att situationen inte får den likvärdighet som den skulle behöva, då pedagogerna inte heller får en gemensam formell mall från skolledning att följa vid genomförandet av samtalen. Här kan nämnas att i kommun A finns ett framtaget dokument som har som syfte att genomföra en samsyn i kommunen på situationen. Men den stannar på rektorsnivå när den endast mynnar ut i en handlingsplan och inte i ett dokument med formella riktlinjer för pedagogerna. Resultatet av detta är, som vi tidigare nämnt, att pedagogerna är hänvisade till individuella lösningar för genomförandet.

Bristen på tydlighet från nationell nivå mot verksamheter och pedagoger framgår i utredningen SOU (2007:28) och kan även bekräftas av studien. Utredningen klargör att regeringen ger signaler om en sak och Skolverket väljer att tolka dem på ett annat sätt. Detta ger, som utredningen påpekar, en otydlighet som inte underlättar för den enskilda skolan och tvingar dem till att tolka och hitta egna lösningar. Ett tydligt exempel på detta är rektor A:s uppfattning om nationella riktlinjer, där hon ser olika intentioner från regering och Skolverket. I detta fall väljer hon att följa Skolverkets intentioner om att använda både summativ- och formativ bedömning då hon anser att de är varandras förutsättningar. Enligt rektor A lutar regeringens intentioner mer mot summativ bedömning. Som ett resultat av SOU:s utredning är intentionerna i propositionen (2008/09:87), som vi förstår, att tydliggöra kunskapsmålen för att därmed lättare följa elevens kunskapsutveckling och kvalitetssäkra den.

Rektor A är nöjd med de tydliga riktlinjer som finns på kommunal nivå angående en överlämnandesituation. Här bör nämnas att behovet av ett dokument på kommunal nivå kom från verksamheterna i kommunen. Angående riktlinjer från kommunal nivå, hänvisar rektor B till de allmänna riktlinjer som finns uttryckt i SDN:s *Budget 2009, övergång och samverkan*, vars syfte är att stärka varje individs lärande och utveckling. Här kan vi förstå att båda rektorerna har sökt riktlinjer för situationen. Rektor A kan använda sig av ett kommunalt dokument som specifikt riktar sig mot situationen och där begreppet överlämnande används. Rektor B har inget dokument för situationen, utan använder sig av ett dokument som

beskriver övergång mellan verksamheter och som har stöd i Lpo 94. Det intressanta är att rektor B inte ifrågasätter detta dokument för situationen, utan är nöjd med det.

Pedagog A anser att skolans befintliga grundplan fungerar för ett överlämnande, dock har hon önskemål om tydligare ramar vid överlämnandesamtalen. Det hon syftade på var att de informella samtalen med hjälp av riktlinjer från ledning borde få en mer formell karaktär, då det lättare skulle gå att kvalitetssäkra överlämnandet. Pedagog B menar att både en dialog och tydliga riktlinjer från ledning skulle bidra till att höja kvaliteten på överlämnadesituationerna.

Studien visar att det råder en allmän otydlighet vad det gäller riktlinjer från nationell nivå. Detta speglas ända ner på verksamhetsnivå och bekräftas av rektor A:s uppfattning om otydlighet från myndigheter. Vidare är rektor A nöjd med de riktlinjer som finns från kommunal nivå. Förklaringen är förmodligen att hon varit delaktig i framtagandet av dem. Vår tolkning är att rektor B också är nöjd med riktlinjerna genom sitt sätt att lyfta fram dokumentet från SDN, då hon kopplar det till en överlämnadesituation. Detta till trots att det inte står något specifikt om överlämnandet i den, utan det som står behandlar övergång och samverkan. Tydligt är att rektorerna vill ha riktlinjer som stödjer deras beslut men att rektor B i brist på annat väljer Lpo 94 (2.5) om övergångar som riktlinjer för situationen. Studien visar också att båda pedagogerna anser att de klarar av att genomföra situationerna utifrån de förutsättningar som finns, men efterlyser tydligare riktlinjer och ramar för att höja kvaliteten.

Den slutsats vi kommit fram till är att verksamheterna har svårt att leva upp till styrdokumentens krav på hög och likvärdig utbildning samt att den skall främja elevens lärandeprocess när det saknas riktlinjer för situationen från nationell nivå. Verksamheterna löser det efter de förutsättningar som finns, men kan enligt oss inte garantera kraven från styrdokumentet vid överlämnanden på de sätt de löser situationerna idag.

6.1.4 Kvalitetssäkring

I regeringens proposition (2008/09:87) betonas att viktiga instrument för den nya skolan är uppföljning och utvärdering. De två begreppen ingår även i NE:s förklaring av ordet kvalitetssäkring. Detta motiverar vårt val av begreppet ”kvalitetssäkring” som nyckelord i studien och det faktum att vi tolkar in begreppet i en överlämnandesituation.

Som vi nämnt tidigare, bekräftar rektor A utredningen (SOU 2007:28) angående att för mycket frihet skapar en otydlighet och för stor variation, vilket innebär att utbildningen inte blir likvärdig och håller samma kvalitet för alla elever. Rektorn inser behovet av att ansvaret för att ta fram riktlinjer bör ligga på en nivå ovanför genomförande pedagoger och även på kommunal nivå för att kunna få en samsyn i hela kommunen. Om detta görs, ansåg hon att elevens lärande kvalitetssäkras på ett bättre sätt. Efter vad studien kommit fram till finns inte syfte, mål, utvärdering och uppföljning angående överlämnandet preciserat i något dokument på skola A, vilket kan fungera som ett tydligt och effektivt verktyg för pedagogerna och som hjälper till att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess.

Det är en stor skillnad på rektor A och rektor B:s uppfattning om vem som skall ta ansvar för kvalitetssäkrandet kring ett överlämnande. Rektor A har intentioner om hur skolan skulle kunna nå en kvalitetssäkring även om det inte finns nedtecknat i något dokument. Rektor B däremot, anser att så länge pedagogen uppträder professionellt och har eleven i fokus så sker en kvalitetssäkring som en följd av detta. Hon lägger därmed allt ansvar på pedagogen att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess.

Ingen av pedagogerna använder begreppet ”kvalitetssäkring” i samband med situationen. Däremot uppger båda att begreppet används på skolan fast för dem i olika situationer.

Pedagog A sätter in begreppet i ett sammanhang med lokala arbetsplaner, utvärdering och kvalitetsredovisningar. Här nämner hon också Unikum som ett verktyg som höjer kvaliteten på överlämnandet. Pedagog B däremot, sätter kvalitetssäkring i samband med att alla elever skall erbjudas likvärdig utbildning. När det gäller kvalitetshöjande åtgärder så är det endast pedagog B som har inkommit med önskemål till skolläda. Här kan nämnas önskemål om malldokument som skulle kunna komplettera det informella samtalet.

Studien visar att det varken finns tydlig dokumentation eller gemensam användning av begreppet "kvalitetssäkring" i de båda verksamheterna. Däremot ser samtliga intervjuobjekt positivt på användningen av detta begrepp i samband med ett överlämnande. Pedagogerna inser behovet när vi kopplar ihop begreppet med NE:s förklaring: manual, dokumentation och utvärdering. De drar här en parallell till egna behov för att uppnå en kvalitet. Här kan nämnas malldokument och återkoppling.

Vi anser att det är möjligt att koppla ihop begreppet "kvalitetssäkring" med överlämnandesituationen vilket skulle medföra en förstärkt garanti för elevens lärandeprocess. För pedagogerna skulle begreppet innebära att de följer en händelsekedja som medför att de utgår från en kvalitetsmanual med tydliga riktlinjer för situationen, genomför situationen, utvärderar den och gör en uppföljning. Att följa denna händelsekedja, menar vi, är en del av vad som utgör det goda överlämnandet och resulterar därmed i en garanti för alla inblandade parter.

6.1.5 Helhetssyn

I propositionen (2008/09:87) går att läsa "För att Sverige ska vara ett framgångsrikt land under 2000-talet krävs utbildning och forskning i världsklass och ett utbildningssystem som har kapacitet att se potentialen hos varje elev och student." Vad menar då regeringen med att "se potentialen" och hur skall det gå till? Eftersom detta är en visionär textdel av propositionen så är det en vision regeringen vill uppnå. Vi ser här en möjlighet att tolka texten som att regeringen vill se eleven med en helhetssyn, vart den kommer ifrån och vart den är på väg. Intentionerna är alltså, som vi förstår propositionen, att genom att tydliggöra kunskapsmålen är det lättare att följa elevens kunskapsutveckling och kvalitetssäkra den.

Frågan är om denna syn praktiserar i verksamheter av både rektorer och pedagoger? Rektor A:s tolkning av begreppet "helhetssyn" vid en överlämnandesituation innebär att man tar hänsyn till elevens hela situation i skolan, både var eleven står kunskapsmässigt och socialt. Rektorn var inte säker på att det tillförde så mycket vid själva överlämnandesituationen att se på elevens hela historiska utvecklingsprocess, utan det viktigaste var att se var eleven står nu och vart den är på väg. Rektor A pratar om både samsyn mellan pedagoger och ett F-9 perspektiv som skall bidra till att skapa en helhetssyn på eleven. Även rektor B nämner ett F-9 perspektiv som liknas vid en helhetssyn som hon ytterligare förklarar med att ha en förståelse varifrån eleven kommer och vart den är på väg. Helhetssynen liknas vid en röd tråd som även beskrivs på kommunens hemsida. Här kan en skillnad noteras då rektor B även lägger till i F-9 perspektivet att se varifrån eleven kommer. Detta kan ställas i kontrast till det som står nämnt i Lpo 94 ".....med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kompetensutveckling". Alltså borde en helhetssyn även inkludera elevens historiska utvecklingsprocess. Det är helt klart intressant att båda kommunerna jobbar med ett F-9 perspektiv. Vi har i studien däremot inte ställt frågan varifrån denna samsyn kommer.

För pedagog A innebär en helhetssyn på eleven vid ett överlämnande att både ta hänsyn till det historiska perspektivet och elevens hela lärandesituation i dagsläget med värdefull elevinformation från alla berörda pedagoger. Däremot berör hon inte begreppet ”F-9 perspektiv”. Pedagog B nämner inget om F-9 perspektivet. Däremot hänvisar hon till en konferens inom SDN som äger rum två gånger per termin och där eftersträvan av en samsyn på elevers lärande mellan pedagoger är syftet. Det är märkligt att F-9 perspektivet inte når ner till pedagogerna då det skulle kunna skapa en samsyn vid överlämnandesituationerna.

Vår slutsats är att regeringen har tydliga intentioner om att verksamheterna skall se elevernas potential. Om detta kopplas till det som står i Lpo 94 blir det tydligt för oss att myndigheterna vill att pedagogerna skall se eleven utifrån en helhet där även elevens historiska utvecklingsprocess blir viktig. Studien visar att en otydlighet från myndigheterna ger utrymme för verksamheterna att tolka detta budskap olika. Vi anser att myndigheternas syn på eleven är att ha en helhetssyn på elevens lärandeprocess vilket innebär att se var eleven kommer ifrån och vart den är på väg genom hela grundskoleutbildningen. Om vi överför denna syn på en överlämnandesituation så skulle denna elevsyn innebära själva överlämnandebron mellan de verksamhetsöar som finns. Dessa broar är alltså viktiga för att en helhetssyn på eleven vidmakthålls vilket medför en kontinuitet i elevens lärandeprocess. Utifrån detta inser vi vikten av en överlämnandesituation och anser att den därför bör inkluderas i styrdokumentet och få den uppmärksamhet den förtjänar på verksamhetsnivå.

6.1.6 Formella och informella samtal

I SOU (2007:28), Skollagen och Lpo 94 har studien gjort kopplingar till själva samtalen vid en överlämnandesituation. Det framkom i SOU (2007:28) att skolan behöver bli tydligare då pedagoger upplever dagens målsystem som problemfyllt med både mål att sträva mot och mål att uppnå. Utredningen tar vidare upp att bristen på tydlighet i statens budskap bidrar till att lärarna tvingas hitta egna lösningar i sitt lokala planeringsarbete. Detta kan kopplas till utformandet av samtalet medans ”att alla skall ha rätt till likvärdig utbildning” och ”undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov” som står i Skollagen respektive Lpo 94 kan kopplas till innehållet i samtalen.

Utifrån dessa dokument väcktes i studien ett intresse för huruvida alla elever verkligen får likvärdig utbildning och blir sedda utifrån sina förutsättningar och behov, när pedagoger på grund av otydlighet är hänvisade till att utforma och genomföra en överlämnandesituation på egen hand. På grund av att pedagogerna själva ansvar för både utformandet och genomförandet, utan någon formell styrning, blir samtalen informella. I samband med informella samtal visar studien på risker som utlämnande av icke relevant elevinformation, utebliven dokumentation och konkurrens mellan pedagoger.

Angående risker och lagarbete mellan pedagoger kommer Fischer och Lidholt (2003) in på konkurrens mellan pedagoger, vilket kan leda till att den mest påstridiga pedagogen oftast får igenom sin lösning genom att ”äga de rätta frågorna och de rätta svaren”. Detta anser vi skulle kunna appliceras på en överlämnandesituation där den mottagande läraren till exempel inte har kommit överrens med den lämnande, om de gemensamma målen för eleverna att uppnå i årskurs två. Då skulle en risk uppstå som medför att kvaliteten inte kan hållas och elevens lärandeprocess inte kan garanteras

Riktlinjerna på de båda skolorna skiljer sig något angående en överlämnandesituation. På skola B genomförs först en formell överlämnandekonferens där alla elever lyfts och där all

personal som varit delaktig i elevens utveckling i skolan deltar. Därefter genomförs informella samtal mellan berörda pedagoger som utformas efter eget godtycke, där elevinformation överlämnas. På skola A däremot, har man valt att endast genomföra informella samtal mellan berörda pedagoger som även här utformas av dem själva. Gemensamt med de båda skolornas informella samtal, är att det finns en oklarhet kring syfte, mål, utvärdering och uppföljning angående överlämnandet som hjälper till att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess. Eftersom det inte finns några tydliga riktlinjer är pedagogerna hänvisade till egna lösningar då situationen måste genomföras.

Rektor A betonar att det är viktigt att det avsetts tid för endast formella samtal. Risker vid informella samtal är, enligt henne, att det missas att dokumentera elevinformation. Enligt rektor B förväntas pedagogerna utöver den formella överlämnandekonferensen fördjupa elevinformationsutbytet vid spontana samtal inom verksamheten. Här nämndes tillfällen som till exempel vid rastvaktande. Rektor B ser inga risker med informella samtal så länge pedagogerna behåller sin professionalitet.

Pedagog A tar upp att den frihet som råder vid utformandet av informella samtal efter individuella lösningar, kan innebära risker som går ut över elevens överlämnande i form av missad värdefull information. Pedagogen tar även upp att dagsformen bland inblandade pedagoger kan vara avgörande för kvaliteten på överlämnandet. Hon nämner också att de informella samtalen skulle behöva tydligare ramar som berörda pedagoger skulle kunna följa för att höja kvaliteten, samtalen skulle då, enligt henne, bli mer likvärdiga för alla elever.

Pedagog B klargjorde att det är mycket information som överlämnas vid en överlämnandekonferens och att det därför finns anledning att ta ytterligare kontakt med lämnande pedagog för att komplettera viktig elevinformation. Här valde pedagogen att kalla den extra kontakten för ett informellt möte. Pedagogerna utformar själva det informella mötet och avsätter tid för det. Vid detta tillfälle uttryckte pedagogen att hon saknar någon form av dokument som säkrar att viktig information inte missas, vilket annars är en risk. Det är också upp till mottagande pedagog att avgöra vilken information som skall dokumenteras.

Studien kan konstatera att styrdokumentet kräver att alla skall ha rätt till likvärdig utbildning och undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Studien visar också att pedagogerna är utlämnade till informella samtal vid en överlämnandesituation. Det har även lyfts fram behov från pedagogerna av formella ramar och styrningar vid de informella samtalen. Det har också framkommit att det finns uppenbara risker vid informella samtal som kan få konsekvenser för elevens lärandeprocess. Rektor A säger sig endast vilja ha formella samtal då riskerna annars är för stora för utebliven dokumentation. Samtidigt genomför pedagog A endast informella samtal där det alltså inte finns någon given form för hur situationen skall se ut. Frågan är vad rektor A lägger in i formella samtal? För rektor B är det informella samtalet självklart då hon uppmuntrar pedagogerna att föra samtalen närsomhelst. Här ifrågasätter vi kvaliteten på samtalet då ingen dokumentation förs samt att samtalet genomförs i samband med andra arbetsuppgifter. Vi ställer även detta mot likvärdig utbildning som nämns i styrdokumentet samt regeringens intentioner om att hög kvalitet på utbildningen garanteras.

Vår mening är att myndigheter kräver rätt till likvärdig utbildning samt att undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov, men vi menar att pedagoger har svårt att leva upp till detta efter de förutsättningar som finns. Vi har insett behovet av det informella samtalet då det är viktigt för pedagogerna att de själva får utrymme att avgöra vad som är relevant elevinformation. Sådan information kan, enligt oss, ge mottagande pedagog större

förutsättningar att hjälpa eleven i dess fortsatta lärande. Men vi har dragit slutsatsen att det finns stora risker vid att pedagogerna själva utformar och genomför samtalen utan någon formell styrning. Dessa risker bör tas på allvar så att det är möjligt att leva upp till kraven från styrdokumentet. Därför bör pedagoger få formella riktlinjer vid de informella samtalen för att kunna garantera kraven.

6.1.7 Summativ och formativ bedömning

Regeringen vill enligt propositionen (2008/09:87) bli tydligare med kunskapsmålen med hjälp av skriftliga omdömen och nationella prov redan i tvån och trean.

Dwyer (2008) tar upp formativt inte enbart som en bedömningsform utan även som ett arbetssätt medan Korp (2003) mer beskriver det som en bedömningsform och sätter det i relation till summativt. Här kan konstateras att det finns olika syn på vad begreppet ”formativ” står för. Det faktum att Korp:s bok är sex år gammal och Dwyer:s representerar senaste forskning gör jämförelsen än mer intressant, då Korp representerar en myndighet. Är Myndigheten för skolutveckling verkligen uppdaterat med senaste rön om formativt som ett arbetssätt? Vilken påverkan får detta på pedagogerna ute i verksamheterna? Korp menar att summativ bedömning är kontrollerande och borde ersättas av enbart formativ. Korp styrker sitt resonemang med att luta sig mot ”det nya provparadigmet” som enligt henne innebär att bedömningen har vidgats från betygssättning till att stödja elevens lärande. Erickson (2009) däremot hävdar att summativ- och formativ bedömning är varandras förutsättningar för att se eleven och utveckla dess lärande. Hon påstår också att bedömning hör till lärande och hela tiden måste finnas med. Även Gardner (2006) skriver att båda bedömningsformerna är varandras förutsättningar och att det viktigaste inte är vilken bedömningsform pedagogen använder utan det viktigaste är att ställa sig frågan vilken information man vill åt. Det intressanta är att rektor A både är medveten om vad de båda bedömningsformerna innebär samt att bedömningsformerna praktiseras på skolan. Däremot anser hon att bara formativ bedömning skall praktiseras vid en överlämnandesituation. Detta kan ställas mot pedagog A:s åsikt att begreppen summativ- och formativ bedömning inte används på skolan. Däremot lägger de båda in tolkningen framåtsyftande i begreppet ”formativ”. Vår slutsats är att antingen når rektorns intentioner inte ner till pedagognivå eller så råder det en begreppsförvirring även här.

Rektor B hävdar att bedömningen endast skall vara formativ vid en överlämnandesituation. Enligt rektorn betyder formativ att man skall lyfta fram elevens utvecklingsmöjligheter, beskriva hur skolan skall stödja och stimulera, uttryckt i positiv anda. Även Pedagog B betonar att bedömningen skall vara formativ och därmed framåtsyftande eftersom man utvärderar vad eleven kan och behöver utveckla.

Studien kom fram till att båda rektorerna endast vill ha formativ bedömning vid en överlämnandesituation vilket stämmer överens med Korp, men kan sättas i kontrast till Dwyer, Gardner, Erickson. Det framkom också att det råder en viss förvirring mellan pedagoger och rektorer om vad begreppen står för och om de används på skolan. Det framgår att både pedagoger och rektorer på de båda skolorna vill att bedömningen skall vara framåtsyftande och leda till att utveckla elevens lärande.

Vår uppfattning är att regeringen lutar åt summativ bedömning med nationella prov och skriftliga omdömen för att med hjälp av dessa kunna konstatera vilka kunskaper eleverna har. Visserligen utformas inte skriftliga omdömen efter en betygsskala och de nationella proven

innehåller både summativa och formativa delar. Dock är intrycket att de används för att mer konstatera elevers kunskaper istället för att vara framåtsyftande. Denna uppfattning delas av rektorer och pedagoger som ser fördelar med formativ bedömning. Till detta är det intressant att vidare utveckla begreppet ”formativ” vilket Dwyer bidrar med i sin forskning, då hon anser att begreppet formativ borde vara en framåtsyftande åtgärd istället för en bedömningsform som konstaterar. Men vi anser också att det är viktigt att beakta det Gardner och Erickson anser att den ena bedömningsformen inte utesluter den andra.

6.1.8. Elevinformation

I samband med lagarbete mellan pedagoger kopplar vi till det som Claesson (personlig kommunikation, 21 januari, 2009) kommer in på vid utbyte av elevinformation. Hon klargör att viss information kan komma att bli en dom som följer eleven genom utbildningen. Detta kan sättas samman med vad som skrivs om yrkesetik i *Lärarens handbok* ”Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning...vara varsam med information om eleverna och ej vidarebefordra information som mottagits i tjänsten om det inte är nödvändigt för elevens bästa” (sid.133). Rektor A betonar att elevinformationen skall syfta till att lyfta eleven. Med detta menade hon att ta fram elevens positiva styrkor vilka gynnar elevens fortsatta lärande. Däremot ansåg hon att mottagande pedagog kan läsa om en elevs eventuella svagheter och luckor i IUP:n. Rektor B anser att den elevinformation som skall lämnas över är endast den som finns i IUP:n. Men hon betonade även fördelarna med skriftliga omdömen som bidragande elevinformation vid en överlämnandesituation.

Pedagog A såg Unikum som ett viktigt verktyg vid överlämnandet. Eleven ges också möjlighet att bli delaktig i sitt eget lärande genom att själva kunna gå in och påverka en del av innehållet. Enligt pedagog B är det viktigt att inte möta eleven som ett oskrivet blad. Vidare anser hon att överlämnandet skall genomföras professionellt och att endast kvalitativ information skall behandlas och ”skvaller” får inte förekomma.

I studien framkom att man som pedagog skall vara medveten om att den elevinformation som lämnas över skall vara relevant och kvalitativ så att den inte blir en ”dom” för eleven. Studien visar också på att det är lite oklart på de olika skolorna vilken information som skall lämnas över. Det finns olika uppfattningar som att det bara är positiva styrkor som skall lyftas vid ett samtal, samt att så mycket information som möjligt bidrar till att förstå eleven och därmed gynna lärandeprocessen. Enligt studien är IUP:n det verktyg som betyder mest vid överlämnande av elevinformation. Det framkom också att den digitala varianten av IUP:n kan tillföra mycket då tillgängligheten blir större för pedagoger, elever och även föräldrar.

Vi anser att resultatet pekar på att IUP:n är viktig och då speciellt den digitala varianten som tillför lättillgängligheten vilket förmodligen medför en bättre kvalitet. Men vår uppfattning är att den bör kompletteras med relevant och kvalitativ information så att mottagande pedagog får så stora möjligheter som möjligt att förstå eleven och dess lärandeprocess. Här är det viktigt att det finns en professionalitet från lämnande pedagogs sida att avgöra vad som är relevant och kvalitativ elevinformation.

6.1.9 Det ”goda” överlämnandet

Med det ”goda” överlämnandet menar vi att skapa en ideal situation. Denna situation går ej att finna i dokument från myndigheter, utan kan bara skapas utifrån verksamheternas erfarenheter och synpunkter, tillsammans med vad som framkommit i studien.

Det rektor A kunde tänka sig var att komplettera de befintliga levande dokument som innehåller möjlighet till reflektion och utvärdering med elevers och föräldrars delaktighet. För rektor B finns det ”goda” överlämnandet redan i dag då det, för henne, är en självklarhet att pedagogen genomför det ”goda” överlämnandet genom att hantera situationen professionellt. Detta då det, enligt rektorn, ligger i pedagogens uppdrag att ha elevens bästa för ögonen.

Pedagog A betonar helhetssynen på eleven som en bidragande faktor för att uppnå det ”goda” överlämnandet. Till detta anser hon att alla som är delaktiga i elevens utveckling och ”ser” eleven bör vara med och utvärdera vid överlämnandet för att uppnå en bättre kvalitet. Pedagog B menade att ett ”gott överlämnande” är framåtsyftande. Hon menade också att om båda pedagogerna har elevens bästa för ögonen så blir det ett ”gott överlämnande”. Båda pedagogerna anser även att en återkoppling till överlämnandet skall ingå i ”ett gott överlämnande”.

Studien har visat på att det inte finns några riktlinjer från nationell nivå om hur man utifrån elevens bästa utformar och genomför ett överlämnande. Utifrån studien blir resultatet att verksamheterna är utlämnade till egna lösningar. Studien visar också på att det fanns visioner om ett mer kvalitativt överlämnande, vilket mynnade ut i en diskussion vid intervjutillfället, om hur det ”goda” överlämnandet skulle vara utformat.

Med hänsyn till all den fakta som framkommit i studien skulle det ”goda” överlämnandet, enligt oss, innebära att situationen skall vara likvärdig för alla elever, ta hänsyn till att alla elevers lärandeprocess vidmakthålls samt att en kvalitetssäkring genomförs. För att uppnå detta krävs tydliga riktlinjer från nationell nivå, alltså i styrdokumentet. I dessa riktlinjer bör ingå intentioner om likvärdig utbildning, kvalitetssäkring av situationen och en helhetssyn på elevens lärandeprocess. Dessa riktlinjer bör vidare fångas upp på kommunnivå för att undvika att verksamheterna inom kommunen gör för individuella tolkningar så att intentionerna från nationell nivå urvattnas.

För en verksamhet skulle detta innebära att:

- rektorn och pedagoger får möjlighet till kompetensutveckling gällande situationen utifrån nationella intentioner
- rektorn lutar sig mot riktlinjer för situationen från styrdokument vid framtagandet av riktlinjer för pedagoger delaktiga i situationen
- pedagogerna skall erhålla riktlinjer för genomförandet från skolledning som tar hänsyn till helhetssynen på elevens lärandeprocess och kvalitetssäkring
- pedagogen erhåller effektiva konkreta verktyg som möjlighet till handledning, malldokument samt extra avsatt tid för uppföljning och utvärdering
- pedagogen skall vara professionell och ha elevens bästa för ögonen samt vara öppen för nya direktiv och klara av att omsätta dem i praktiken

I överlämnandet skall ingå både formella och informella samtal. Ett första formellt samtal skall bjuda in all personal som är delaktig i elevens utveckling i skolan så att en helhetssyn på eleven uppnås. Vid detta formella samtal skall alla elever lyftas på lika villkor. För de elever med åtgärdsprogram skall ytterligare ett samtal finnas för att inte ta för stor plats vid det första samtalet, risken är annars att tiden inte räcker till på lika villkor för alla elever. Dessa samtal skall följas upp av informella samtal mellan berörda pedagoger. Här är det viktigt att samtalet har en informell karaktär, där pedagogerna känner att de har en viss frihet att avgöra vad som är relevant elevinformation. Dock måste det ingå en kvalitetssäkring av situationen. För pedagogerna innebär kvalitetssäkringen att de följer en händelsekedja som medför att de utgår

från en kvalitetsmanual med tydliga riktlinjer för situationen, genomför situationen, utvärderar den och gör en uppföljning. Att följa denna händelsekedja, menar vi, är en del av vad som utgör det goda överlämnandet och resulterar därmed i en garanti för alla inblandade parter. Vi anser också att fördelarna med ett informellt samtal mellan berörda pedagoger överväger mot ett formellt, men det finns vissa risker med det informella samtalet som pedagoger måste uppmärksammas på och som vi menar, annars kan påverka kvaliteten på överlämnandet. Dessa risker är bland annat icke relevant elevinformation, skvaller, konkurrens mellan pedagoger och utebliven dokumentation.

7. SLUTSATS

Slutsatsen vi kommit fram till är att en överlämnandesituation måste kunna kvalitetssäkras för att elever skall kunna erbjudas likvärdig utbildning efter regeringens och styrdokumentens riktlinjer. Följdaktligen kommer vi automatiskt in på svaret på vår huvudfråga: Klarar inblandade pedagoger av att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess vid ett överlämnande mellan årskurs två och tre utifrån de förutsättningar de har? I stort sett upplever pedagogerna själva att de lyckas, men vi anser, med stöd från studien, att de inte lyckas med att hålla den höga kvalitet som gynnar eleven och därmed en likvärdig utbildning, då de inte får de förutsättningar som krävs.

Vår uppfattning är att barn- och ungdomars väg genom utbildningssystemet går att likna vid olika öar med svaga broar som förbindelse. Det verkar vanligt att varje verksamhet arbetar för sig själv utan större pedagogiskt samarbete. Målet borde vara att få en helhet i elevens utbildning, med mjuka överlämnanden samt med ett arbetssätt som gynnar elevens lärandeprocess.

8. REKOMMENDATIONER

8.1 Till regering

Vi anser att överlämnandesituationen inom verksamheten borde finnas i Lpo 94 (2.5) så att den skall få samma dignitet som övergångar mellan verksamheter när den prioriteras av rektorer. Detta är viktigt då studien visar att en överlämnandesituation är en viktig bro mellan verksamheter och har påverkan på elevens fortsatta lärande.

8.2 Till kommuner

Vi rekommenderar att kommuner tar fram ett dokument med riktlinjer för överlämnandesituationen för att skapa en samsyn mellan verksamheter som bidrar till en mer likvärdig utbildning för alla elever.

8.3 Till rektorer på skolor med överlämnandesituationer

De informella överlämnandesamtal som sker mellan berörda pedagoger bör kunna kvalitetssäkras vilket kräver formella riktlinjer och dokument. Kvalitetssäkringen gör det

möjligt att bättre garantera eleven hög och likvärdig utbildning samt en kontinuitet i lärandeprocessen.

9. RELEVANS FÖR LÄRARYRKET

Studien har relevans för yrkesrollen då det i studien framkommit hur viktigt det är att pedagogen inser att en överlämnandesituation har stor betydelse för att vidmakthålla elevens lärandeprocess genom hela grundskolan.

10. TANKAR KRING FORTSATT FORSKNING

Då överlämnande inom verksamheten ofta jämnställs med övergångar mellan verksamheter blir resultatet att riktlinjer för övergångar i Lpo 94 (2.5) används även för överlämnandesituationer. Eftersom vi ser behov av att höja kvaliteten på överlämnandesituationer så kommer automatiskt frågan upp om det finns liknande behov vid övergångar då båda situationerna ofta jämnställs i verksamheter. Vi rekommenderar därför forskning om övergångar mellan verksamheter för att se om det finns behov av att höja kvaliteten för att säkra elevens lärandeprocess och uppnå de krav som finns från styrdokument.

REFERENSLISTA

Publikationer på internet:

Statens offentliga utredningar (SOU 2007:28)
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/08/14/28/7dbcf0d.pdf> (090428)

Proposition (2008/09:87). *Tydligare mål och kunskapskrav – nya läroplaner i skolan.*
(<http://www.regeringen.se/sb/d/11262>) (090428)

Skolverket *Det livslånga och livsvida lärandet* (1999).

<http://www.skolverket.se> (090422)

Skolverket *Nationella prov*
<http://www.skolverket.se/sb/d/261> (090418)

Regeringen *Ansvar för skolan i Sverige*
(<http://www.regeringen.se/sb/d/3708/a/15579>) (090420)

Fischer & Lidholt. (2003)
(<http://www.skolverket.se>) (090418)

Styrdokument:

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)

Skollagen

Litteratur:

Bråten, Ivar. (red.1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Dewey, John. (1985;1987). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos AB.

Dwyer, Carol Anne. (2008). *The future of assessment*. United States of America: Taylor & Francis Group, LLC.

Esaiasson Peter, Gilliam Mikael, Oscarsson Henrik & Wängnerud Lena. (2007). *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Gardner, John. (2006). *Assessment and Learning*. Gateshead: Athenaeum Press.

Johansson Bo & Svedner Per Olov. (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen - Undersökningmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Graf tryckeri AB.

Korp, Helena. (2003). *Kunskapsbedömning –hur, vad och varför*. Myndigheten för skolutveckling. Kalmar:Best.nr U03:010.

Läraryrket. (2004). *Lärarens handbok*. Solna: Tryckerindustri Information.

Piaget, Jean. (1969;1972). *Psykologi och undervisning*. Stockholm: Bonniers boktryckeri.

Seiz, Emil & Simonsson, Magnus. (2007). *överlämning av elevinformation*. C-uppsats, Göteborgs Universitet.

Stukát, Staffan. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Malmö: Studentlitteratur.

Föreläsningar

Claesson, Silwa. (2009). *Lärandeteorier som redskap*. 21/1. Göteborgs Universitet.

Erickson, Gudrun. (2009). *Lärande, bedömning och betygssättning*. 30/1. Göteborgs Universitet.

2007-03-19

Beslut i rektorsgruppen 2007-03-07

Gemensamma rutiner för överlämnande inom barnomsorg/skola i [redacted] kommun.

Under sin förskoletid/skoltid byter våra barn/elever verksamhet och lärare ett flertal gånger. För att ge varje barn/elev bästa möjliga förutsättningar för en maximal utveckling är det av största vikt att det alltid sker en överlämning från lärare till lärare.

Lämplig tid för överlämning är slutet av vårterminen.

Överlämningen ska syfta till att ge en så fullständig helhetsbild som möjligt av barnet/eleven.

Detta förutsätter att varje lärare kontinuerligt dokumenterar barnets/elevens utveckling och lärande.

Följande gäller för barnomsorg och skola i [redacted] kommun.

- Huvudansvaret för att en överlämning sker, har mottagande rektor och mottagande lärare.
- Överlämnande skall ske när barnet/eleven byter verksamhet/lärare.
- Vid behov skall uppföljning och återkoppling ske vid ett senare tillfälle (ansvaret för detta har mottagande lärare).
- Elevhälsans personal skall medverka i förekommande fall.
- All information skall framföras på ett positivt sätt.
- Den information som lämnas skall vara väl förankrad hos såväl elev som vårdnadshavare. Då vårdnadshavare inte godkänner innehållet i informationen skall läraren stämna av vad som gäller i Sekretesslagen 7kap § 38 (barn 1-5år) eller 7 kap § 9 (grundskola inkl. förskoleklass).
- Informationen som lämnas över skall vara saklig, framåtsyftande och relaterad till de olika läroplanerna.
- Informationen skall innehålla barnets/elevens kunskaper, färdigheter, sociala utveckling samt kunskap om barnets/elevens lärande.
- Individuella utvecklingsplaner och eventuella åtgärdsprogram (avser skola) och portfolio lämnas över.
- Informationen skall beskriva barnets/elevens starka sidor och möjlighet till utveckling.
- Vilka arbetssätt man använt, som varit bra, skall också redovisas.

Varje verksamhet upprättar utifrån dessa ramar lokala rutiner som gäller tid, plats, deltagare osv. för de regelbundna överlämnanden som sker.

Revideras 2008-03-19

Handlingsplan för överlämnande från förskolor och dagbarnvårdare till förskoleklass på [REDACTED]

Representanter från förskolorna och skolan i [REDACTED] upptagningsområde har tillsammans tagit fram denna handlingsplan. Vi har i arbetet tagit hänsyn till läroplaner och gemensamma riktlinjer för överlämnande i [REDACTED], samt våra erfarenheter från tidigare övergångar. Det är viktigt för barnen att övergången blir bra och att de får möjlighet att besöka skolan under våren. Förskola, dagbarnvårdare och skola har ett gemensamt ansvar i detta arbete.

I samband med övergången mellan förskola – skola krävs att överlämningen ger den information som fordras för att barnet ska kunna gå vidare i sin utveckling och att samarbetet med hemmen kan fortsätta på ett naturligt sätt. Informationen från lämnande förskola/dbv kan förväntas innehålla upplysningar som ger vägledning i bemötandet av varje barn för att det skall bli så bra som möjligt.

I våra läroplaner kan vi läsa följande:

”Förskolan skall sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja barnens allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv (Lpfö 98, s. 12). Samarbetet skall utgå från de nationella och lokala mål och riktlinjer som gäller för respektive verksamhet” (Lpfö 98, s. 12, Lpo 94 s. 16).

”När barnets övergång till de nya verksamheterna närmar sig har förskolan den särskilda uppgiften att finna former för att avrunda och avsluta förskoleperioden. Vid övergången till nya verksamheter skall särskild uppmärksamhet ägnas de barn som behöver särskilt stöd. (Lpfö 98, s.12)

Lpo-94, Lpfö -98 Riktlinjer, Arbetslaget(Lpfö 98)/ Läraren(Lpo 94) skall:

- Utbyta kunskaper och erfarenheter med personalen i förskoleklass, skola och fritidshem och samverka med dem samt (Lpfö 98, s. 12).
- Utveckla samarbetet mellan förskoleklass, skola och fritidshem (Lpo 94, s.16)
- Tillsammans med personal i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet uppmärksamma varje barns behov av stöd och stimulans. (Lpfö 98, s. 12).
- I samarbetet särskilt uppmärksamma elever behov av särskilt stöd(Lpo 94, s.16).

Tidplan:

- Januari: [REDACTED] skickar ut anmälningsblankett till förskoleklass och inbjudan till informationskväll.
- Januari: Informationskväll för alla föräldrar, **28/1-09** kl 18:30-20:00 i [REDACTED] matsal.
- **13/2-09** . Sista dagen för intresseanmälan till förskoleklass på [REDACTED]
- Februari: Information inhämtas av [REDACTED] specialpedagog från lämnande förskollärare, dagbarnvårdare om de förskolebarn som är **i behov av särskilt stöd**. (Informationen är till för att [REDACTED] skall kunna göra bra gruppindelningar. Vid behov bokas möte tillsammans med familj senare under våren.) Skall vara mottagande specialpedagog och rektor tillhanda **13/3-09**.
- Mars: Rektor, specialpedagog och skolsköterska träffar BVC för info om 6-åringarna.
- Mars: Utifrån delgivet material grupperas eleverna av specialpedagog och F-klassernas fskl **18/3 -09** kl. 8-12. Datum för träff barn-förälder-fsk planeras in. Samma vecka för hela skolan!
- April: Gruppindelningen klar 1/4, senast. Informationsbrev går ut till föräldrar om gruppstillhörighet och inbjudan till skolan i maj. (Ansvarig är förskolläraren i förskoleklassen.)

- Maj: 4/5 Öppet hus på [REDACTED] (Ansvariga är mottagande förskollärare och fritidshemspersonal)
- Maj. Barnen besöker skolan med respektive personal 2 - 3 ggr. **1:a gången, 6/5** är ett besök i klassrummet för att bekanta sig med miljön och träffa ny personal och barn, ca 1 timma. **2:a gången, 13/5** kommer barnen kl. 9:50 och stannar över lunchen för att få möjlighet att äta i matsalen och leka på gården. Hemgång efter **samling** på gården ca 11:30. **3:dje gången** är för de barn som skall ha fritidshemsplats på [REDACTED]. De besöker då fritidsavdelningen. (Ansvarig för denna kontakt är **mottagande fritidspersonal**.)
- Överlämnandekonferens – mottagande pedagog ansvarar för träff innan byte av verksamhet.

Förslag: **2:a besöket sker** den dagen sexorna besöker [REDACTED] **13/5-09**

Vid pennan:

[REDACTED] specialpedagog och [REDACTED], rektor på [REDACTED]

		2009-01-08
Arbetsplan för övergång åk 6 till åk 7 lå 08-09		
Gäller för elever från [redacted], [redacted] och [redacted]		
Information	v 5,6,8	Information om [redacted]. Rektor på [redacted] besöker åk 6 i februari för att informera om åk 7-9, val etc. Tider efter överenskommelse med rektor [redacted]
	må 0309	Föräldrainformation på [redacted] kl. 18,00. Skolledning samt representanter från skolans arbetslag medverkar Ansvarig: Rektor [redacted]
Överlämning	on 0311	Specialpedagogerna träffas 08,00-12,00 för genomgång och överlämning av elever i svårigheter. Samtliga åtgärdsprogram lämnas till specialpedagog på [redacted] Ansvarig: [redacted]
Gruppförslag	v 14	Elevergrupperna från åk 6 lämnas till [redacted] om klasskamrater diskuteras på utvecklingssamtalet. Ansvariga: Klasslärare åk 6
Elevers CV	april-maj	Alla elever i åk 6 får i uppgift att skriva sin egen CV. Ansvariga: Klasslärare o vårdnadshavare
Studiebesök	on 0513	Åk 6 besöker [redacted] hela dagen. Dagen tillbringas ihop med de nya klasskamraterna. Information om skolan, presentation av klassansvariga lärare och de nya klasskamraterna. Lunch serveras. [redacted] elever har friluftsdag. Elevernas CV överlämnas till [redacted] Ansvarig: Rektor [redacted]
Överlämnandekonferens i september		Klasslärare i åk 6, pedagogisk personal i arbetslagen, elevvårdspersonal samt specialpedagoger/lärare åk 6,7 deltar.
Informations/presentationskväll		för föräldrar i åk 7 i slutet av augusti alt. början av september.
Dag som ovan		[redacted] [redacted]

2008-09-16 [REDACTED]

Rutiner för informationsöverföring och inskolning mellan åk 2 till åk 3.

- Sammansättning av nya år 3 klasser görs av rektor i samarbete med personalen på hemvister.
- Personalen på hemvisten informerar föräldrarna om den nya klass sammansättningen. Synpunkter och invändningar hänvisas till rektor.
- Klasslistor delas samtidigt ut till barnen.
- Hemvistens personal bestämmer gemensamma tider när den nya klassen träffas i maj månad.
- Nya klassläraren och fp/ fsk bjuder in den nya klassen till ett möte i slutet av maj/juni.
- Nya klassläraren och fsk/fp skickar ett välkomstbrev till nya klassens föräldrar i juni eller augusti
- Överlämnandekonferens mellan hemvistens personal och nya arbetslaget i åk 3 i maj månad skolledning eller specialpedagog samordnar.
- Ett samlat överlämnande av IUP med Jag-kan materialet och portfolio sker i aug.
- Föräldramöte i början på september.

UBG 2008-05-05

Rutiner för informationsöverföring och inskolning mellan förskola och skola i [REDACTED]

1. Blankett för ansökan om förskoleklassplacering skickas hem till föräldrar, sista ansökningsdag 1/2 2008
2. Informationsmöte i bamba för föräldrar 21/1 2008 medverkande rektor, förskollärare och skolsköterska
3. Informationstillfällen för förskolans "nyanställd" personal av rektor F-2 på pedagogisk timma, tisdagar.
4. Förskolans personal har ansvaret för att ringa till rektor tel. [REDACTED] om man har synpunkter på skolans nya elevgrupper före v 7.
5. Sammansättning av nya förskoleklasser görs av rektor F-2 från skolan och rektorer från förskolan v 7-8 i samarbete med personalen på förskolan.
6. Den 13/5 är det överlämnandekonferens mellan förskola och skola från kl 17.00 på [REDACTED] barnens IUP överlämnas. För barn som har särskilda behov bokas ett separat överlämningsmöte helst tillsammans med barnets föräldrar och övriga som har kunskap om barnet.
7. De nya grupperna skickas i maj hem till föräldrar med en inbjudan till ett nytt informationsmöte onsdagen den 21/5 kl 18.30 ([REDACTED] infomöte 3/6) medverkande är småskolans lärare och rektor.
8. På överlämnande konferensen bokar förskola- skola personalen en tid för attt besöka barnet på resp förskola, för att där tillsammans med barnet gå igenom deras portfolio. Barnets portfolio skall nu vara klar så att lärarna kan ta den med sig till resp hemvist.
9. Skolans lärare bjuder in barnet till ett besök på skolan. Förskolan är hjärtligt välkommen om man har möjlighet att tillsammans med sina barn äta i bamba, önskvärd tid är efter kl 12.00. Förskolan meddelar själv personalen i bamba vilken dag som passar tel. [REDACTED]
10. Inskolning genomförs efter avtalade tider med förälder och lärare efter sommarstängningen v 28-31

Informationsbrev

Hej!

Vi är två lärarstudenter, studerandes vid Göteborgs Universitet. Vi skriver nu vårt examensarbete med titeln: "Vem bär ansvaret för "det goda överlämnandet"? -En undersökning om hur berörda pedagoger klarar av att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess vid ett överlämnande mellan årskurs två och tre.

I vår undersökning kommer vi att göra ett antal intervjuer med berörda pedagoger och rektorer i två olika kommuner. Vi kommer att ställa ett antal frågor som berör ämnet överlämning av elever. Du kommer att få ta del av frågorna innan intervjutillfället och intervjun kommer med ditt medgivande att spelas in. Du kan närsomhelst under intervjun avbryta om du så önskar. Du/er skola garanteras full anonymitet i den färdiga uppsatsen. Vår förhoppning är att du vill medverka i vår studie, vi kommer att ta kontakt inom det snaraste för besked.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Jonas Brolin och Jeanette Mattsson

Intervjufrågor till pedagog - angående överlämnande/övergång mellan årskurs två och tre:

- Används begreppet överlämnande på skolan/bland pedagoger?
- Vad innebär begreppet ”överlämnande” för dig som pedagog?
- Vad ingår i pedagogens uppdrag/ansvar vid ett överlämnande?
- Hur ser dina riktlinjer för ett överlämnande ut?
- Hur genomförs ett överlämnande?
- Vilken tid avsätts för överlämnandet?
- Räcker det med formella samtal eller behövs även informella?
- Vilken elevdokumentation finns i samband med överlämnandet?
- Vilka verktyg får du som pedagog från skolläningen för att klara av att genomföra ett överlämnande?
- Saknar du som pedagog några verktyg eller någon kompetens för att kunna kvalitetssäkra elevens lärandeprocess och i så fall vilka/vilken?
- Använder skolan uttrycket ”kvalitetssäkra elevens lärandeprocess”? Om inte, tycker du att det finns ett behov av det och i så fall varför?
- Tycker du att det finns ett ”det goda överlämnandet” och hur ser det i så fall ut?
- Används en helhetssyn på eleven, vart de kommer ifrån och vart de tar vägen genom hela grundskolan, som riktlinje vid en överlämnandesituation och i så fall på vilket sätt?
- Hur ser du på summativ respektive formativ bedömning i dessa åldrar nu när skriftliga omdömen finns i årskurs två och nationella prov finns för utprovning i årskurs tre?

Intervjufrågor till rektor

- Vad lägger du i begreppet helhetssyn av eleven vid en överlämnandesituation?
- Vilka riktlinjer har du som rektor att luta dig mot vid framställandet av riktlinjer för situationen i verksamheten?
- Hur tycker du att ansvarsfördelningen vid ett överlämnande bör vara mellan kommun, rektor, pedagoger?
- Vilken är rektorns roll vid ett överlämnande? Generella riktlinjer?
- Vem på skolan gör upp riktlinjerna för ett överlämnande?
- Har lämnande eller mottagande pedagog huvudansvaret för överlämnandet eller är ansvaret lika fördelat?
- Hur ser du på formella och informella samtal vid ett överlämnande?
- Hur ser du på summativ respektive formativ bedömning vid ett överlämnande?
- Fungerar överlämnandet tillfredsställande idag, eller finns det något ni kan bli bättre på?
- Är din uppfattning att pedagogerna har tillräckligt med stöd från ledningen vid ett överlämnande?
- Anser du att pedagogerna klarar av att kvalitetssäkra elevens lärandeprocess vid ett överlämnande?
- Ser du några faror vid ett överlämnande som är viktiga för pedagogerna att hantera?
- Vad lägger du i ett gott överlämnande?

RESULTAT INTERVJUER

Rektor kommun A

Den skola som informanten representerar genomför i dagsläget inte ett överlämnande mellan årskurs två och tre, däremot tar de emot elever från förskola och lämnar över elever till en ny skola inom kommunen vid årskurs sju. Därför togs ihop med rektorn, beslut om att fokusera på överlämnandet mellan årskurs sex och sju.

Som svar på frågan om kommunen är tydlig mot den lokala skolan fick vi en bekräftelse på att så är fallet. Här framkom att behovet av ett dokument på kommunnivå ursprungligen kom från pedagogerna, detta då de upplevde att överlämnandesituationen inte höll en sådan kvalitet att det blev bra för eleven. Rektorn inser behovet av att ansvaret för att ta fram riktlinjer bör ligga på en nivå ovanför genomförande pedagoger och även på komunal nivå för att kunna få en samsyn i hela kommunen. På detta sätt ansåg hon att elevens lärande bättre skulle kunna kvalitetssäkras. Behovet togs på allvar av rektorerna i kommunen, vilka satte ihop ett dokument som nu finns på kommunens hemsida. Tanken med ett dokument på kommunnivå är att det skall finnas en samsyn på alla skolor i kommunen. Detta har i sin tur också utvecklats till att omfatta en samsyn även på andra områden inom skolverksamheten. Här betonade rektorn behovet av ett fungerande nätverk för att bygga broar mellan alla skolor på alla områden. I dessa nätverk inkluderas pedagoger från hela F-9 med målsättning att skapa en samsyn inom hela grundskolan. Denna dialog gynnar enligt rektorn, eleven på många områden bland annat då pedagogerna lär känna varandra inför framtida samarbete.

Vi ställde frågan om det är relevant att använda en helhetssyn på eleven vid ett överlämnande och vad begreppet innebär för den skola rektorn representerar. Svaret som gavs var att en helhetssyn vid en överlämnandesituation innebär att man tar hänsyn till elevens hela situation i skolan, både var eleven står kunskapsmässigt och socialt. Rektorn var inte säker på att det tillförde så mycket vid själva överlämnandesituationen att se på elevens hela historiska utvecklingsprocess, utan det viktigaste var att se var eleven står nu och vart den är på väg. Hon betonade att om den mottagande pedagogen vill få en historisk bild av utvecklingsprocessen finns IUP att luta sig mot.

I samband med att IUP överlämnas bifogas också ett dokument där eleven varit delaktig i att skapa en profil om sig själv och sitt lärande. Eleven är medveten om att syftet med dokumentet är att den mottagande pedagogen skall ta del av det. Enligt rektorn blir eleverna på detta sätt engagerade i sitt eget överlämnande.

Vi tog upp att det finns en viss begreppsförvirring i dokumenten då både begreppen ”övergång” och ”överlämnande” används för att beskriva samma situation. Rektorn höll med om detta och en diskussion uppstod, varvid hon själv kom fram till att begreppet ”övergång” står för situationen och ”överlämnande” står för själva genomförandet.

När vi kom in på vem som bär ansvar för överlämnandesituationen, klargjorde rektorn för oss att ansvaret för att situationen skall uppstå ligger på mottagande rektor och pedagog. Detta

bekräftas också i kommundokumentet. Däremot ligger det ett ansvar på överlämnande pedagog att det finns information att överlämna och att informationen är relevant. Intervjun leddes här in på vad relevant information är. Här kom rektorn in på att informationen skall vara utformad så att den ”lyfter eleven” vid överlämnandesituationen. Med detta menade hon att ta fram elevens positiva styrkor som gynnar elevens fortsatta lärande. De svagare sidorna samt eventuella luckor kan man läsa om i IUP:n då den överlämnas i augusti.

På frågan om det behövs både formella och informella samtal för att genomföra ett överlämnande betonade rektorn att det är viktigt att det avsätts tillräckligt med tid för endast formella samtal. Risker vid informella samtal är att viktig dokumentation, enligt henne, annars uteblir.

När vi kom in på bedömning vid en överlämnandesituation, huruvida den skall vara formativ eller summativ, så menade hon att det vid överlämnandet endast skall finnas formativa omdömen. Detta motiverar hon med att det är de formativa som kan leda till en utveckling. Enligt henne beskriver en summativ bedömning endast elevens nuläge. Hon betonade att utbildningsministern ofta pratar om summativ bedömning men att hon efter att ha fått utbildning från Skolverket, tolkar in i uppdraget att använda sig av både formativ och summativ bedömning. Båda är enligt henne varandras förutsättningar.

Vad det gäller begreppet ”kvalitetssäkring” så är inte ordet vedertaget på skolan men hon ser det som en vision att jobba mot. Hennes uppfattning om vad begreppet står för är att alla dokument kring överlämnandet skall vara levande (aktuella) och att det hela tiden finns med tankar på reflektion och utvärdering. Ovanstående beskriver situationen i dagsläget, men hon skulle vilja komplettera med att inkludera elever och föräldrar i utvärderingen. Detta skulle enligt henne kvalitetssäkra elevens skolgång.

Pedagog kommun A

Informanten har mångårig erfarenhet från arbete i grundskoleverksamhet med barn i lägre åldrar. Vid intervjutillfället arbetar pedagogen i en årskurs två. Hon intervjuades i egenskap av lämnande pedagog då hon har tidigare erfarenhet av denna situation.

Intervjun inleddes med frågan om det finns en begreppsförvirring mellan begreppen ”överlämnande” och ”övergång” som kan spåras i dokumenten, svarar pedagogen att hon bara använder begreppet ”överlämnande” i samband med situationen.

Enligt pedagogen behövs både formella och informella samtal. I det formella samtalet sker endast samtal kring elevens åtgärdsprogram. Vid dessa tillfällen, förklarar pedagogen, är även specialpedagog inblandad. Hon ser att det i uppdraget finns en skyldighet att följa upp elever med åtgärdsprogram. Överlämnande av övrig elevinformation sker vid ett informellt möte med berörda pedagoger någongång under maj månad.

I det informella samtalet, menar hon, förs en diskussionen kring de läromedel som används och hur eleven har arbetat med dessa. Här betonar hon hur viktig den elevkunskap är som den

överlämnande pedagogen besitter. Det uppkom att det finns en frihet för pedagogen att utforma mötet samt att detta inte alltid är en fördel. Hon kom även in på att dagsformen hos inblandade pedagoger kan avgöra hur kvalitativt detta viktiga samtal blir. Detta på grund av att det saknas en formell struktur att följa. En nackdel som nämndes i detta sammanhang är att det kan komma att utelämnas viktig elevinformation som inte kommer fram vid ett överlämnande, utan kommer fram först när eleven redan har befunnit sig ett tag i den nya miljön. Detta menar pedagogen kan komma att påverka elevens kunskapsutveckling. Hon menar att om det hade funnits en tydligare mall från ledning innehållande vilken information som skall lämnas över, kan situationer som denna undvikas. Här framkom att hon vid ett tidigare tillfälle hade mött en mottagande pedagog som hade tagit fram en egen frågemall som intervjuande pedagog fick fylla i. Enligt henne var detta positivt för ett överlämnande. Hon har också mött mottagande pedagoger som vill ha minimalt med elevinformation för att kunna bilda sig en egen uppfattning och för att inte ta över fördomar om eleven. Informanten kunde se vissa positiva sidor med detta tankesätt, men betonade också risken med att glapp mellan verksamheter bildas, vilket är negativt för eleven. Hon menade att man tappar elevens personliga och sociala utveckling. Här tog pedagogen även upp dilemmat med att sitta inne med viktig information, vilken man inte vet om det är rätt att lämna över. Hon betonade hur viktigt det är att vara professionell och använda kuratorn som handledare vid dessa tillfällen.

Ett bra verktyg som pedagogen tar upp i samband med diskussionen kring överlämnandet, är en digital IUP (Unikum) som kommunen tagit fram där både pedagogen, eleven och föräldrarna kan gå in och följa eleven med möjlighet att även lägga in information. Varje elev får sin personliga sida. På denna sida finns även IUP med allt vad det innebär med information om eleven. Detta verktyg, anser pedagogen, är ett bra underlag för mottagande pedagog att läsa igenom inför ett överlämnande. Fördelen är att mottagande pedagog själv kan välja tidpunkt för att ta del av elevinformationen. Detta verktyg är, enligt informanten, ett bra komplement i överlämnandet då den avsatta tiden istället kan användas för att gå igenom annan elevinformation. Hon understryker även att Unikum bidrar till att en överlämnandesituation blir mer innehållsrik och tydlig, vilket medför att man kommer närmare en kvalitetssäkring av elevens lärande.

På frågan om begreppen summativ och formativ bedömning används på skolan, berättade hon att dessa begrepp inte används på skolan. På följdfrågan vad hon personligen lägger in i begreppet ”formativ bedömning” så menar hon det vara när eleven är delaktig och medveten om sitt lärande samt ser sin egen utveckling. Här tog pedagogen även upp att den formativa bedömningen enligt henne, bör vara framåtsyftande sett ur ett elevperspektiv.

Informanten tog upp att det finns nätverk där pedagoger träffas med syfte att få en helhetssyn (en röd tråd) på hela elevens lärande. Detta innebär att ha en samsyn på eleven genom hela grundskolan. Enligt henne kan detta kopplas till ”det goda överlämnandet” vilket innefattar att ha en helhetssyn på eleven. I ”det goda överlämnandet”, ingår enligt pedagogen, att alla som varit delaktiga i elevens utveckling på skolan skall närvara vid överlämnandesamtalet. Hon betonar vikten av att personal från fritids närvarar, vilka hon upplever ofta förbises. I samband med att alla inblandade pedagoger närvarar bör, enligt henne, en diskussion föras kring läromedel och metoder. Hon önskade även att det gjordes en återkoppling angående de överlämnade eleverna för att följa upp hur det har gått.

Pedagogen poängterade hur viktigt det är att det avsätts tillräcklig tid i förhållande till antalet elever som skall överlämnas. Avsatt tid för överlämnande är, enligt pedagogen, beslutad och

schemalagd av rektorn. Däremot har inblandade pedagoger en frihet att utnyttja avsatt tid vilket ofta medför att den används för andra ändamål och att de själva finner egen tid då det passar bättre i planeringen.

Angående begreppet kvalitetssäkring uppger pedagogen att det används i samband med lokala arbetsplaner, IUP, utvärderingar och kvalitetsredovisningar.

Totalt sett anser pedagogen att det finns en bra grundplan på skolan men har önskemål om tydligare ramar för överlämnandet.

Rektor kommun B

Informanten företräder en kommunal F-5 skola med 370 elever. Klasserna på skolan är åldershomogena förutom F-2. Skolan arbetar med IUP och portfoliomethodik.

På frågan om kommunen ger tydliga riktlinjer för lokala skolan vid överlämnande och övergångar hänvisade rektorn till *Budget 2009* för stadsdelsnämnden (se bilaga 9). Där står att läsa, under rubriken "Övergång och samverkan", att man betonar samverkan mellan verksamheter, även stadieövergångar, med syfte att stärka varje individs lärande och utveckling. Det skall också finnas en "röd tråd" mellan skolans olika nivåer (sid.21). Här kan vi koppla till det som står att läsa på kommun B:s hemsida i Kvalitetsredovisning 2007 under Barn & Utbildning

Inom grundskolan poängteras behoven av att skapa tydligare organisations- och ledningsstrukturer som stödjer en systematisk progression i form av "röd tråd" under hela skoltiden. Flera poängterar vikten av att inte bara utveckla smidiga övergångar mellan skolformerna, utan även att utveckla gemensamma arbetssätt mellan skolformerna som stödjer elevernas lärande (sid.14).

Här kan vi se att SDN har fångat upp kommunens riktlinjer vad det gäller övergångar mellan olika verksamheter, elevens lärande och den "röda tråden". Vi kan också notera att SDN ytterligare brutit ned övergångar *mellan* verksamheter till stadieövergång *inom* verksamheten. Däremot används inte begreppet "överlämnande" på SDN-nivå.

I samtalet kom rektorn vidare in på att ansvaret för övergångar är delegerat ned på verksamhetsnivå. Detta är enligt rektorn en medveten strategi inom kommunen. Här kom hon in på ett projekt från kommunen i form av ett utvecklingsarbete. Arbetet går ut på att ha en verksamhetsidé som bygger på en helhetssyn, ett F-9 perspektiv. Detta förklarar hon med att även om du är rektor för endast F-5, skall du se var barnet kom ifrån innan förskoleverksamheten och vart det tar vägen efter år 5. I arbetet betonas värdeorden: helhetssyn, medskapande, delaktighet och lust att lära. Detta tolkar vi som en förklaring av den "röda tråden" som skall eftersträvas inom kommunen vad det gäller elevers grundskoleutbildning.

När vi riktade intervjun mot hur ett överlämnande ser ut på den lokala skolan använde rektorn båda begreppen "övergång" och "överlämnande" för samma fenomen. Detta tolkar vi som en viss begreppsförvirring då rektorn sitter som en länk mellan stadsdelsnämnden och de verkamma pedagogerna. Mot pedagogerna används begreppet "överlämnande" och vid kontakter med SDN används begreppet "övergång".

På frågan om det finns några befintliga malldokument som verktyg för pedagogerna vid en överlämnandesituation utöver de individuella utvecklingsplanerna, fick vi svaret att det finns inga förutom de allmänna riktlinjer som är rektorns ansvar att ta fram. Hon betonade även fördelarna med skriftliga omdömen och nationella prov som bidragande faktorer till att kunna vidhålla elevens lärande vid ett överlämnande. Förutom ansvaret för riktlinjerna är, enligt henne, rektorns roll att ta fram tid för överlämnandekonferenser och lägga upp ett schema för dessa. Vi noterade även att rektorns roll är att ansvara för en kvalitativ grupsammansättning, som helst skall gälla från F-2 över till 3-5.

Enligt rektorn ligger det i pedagogernas uppdrag att ansvara för individens lärandeprocess. Här har rektorn förväntningar på att pedagogerna även ansvarar för överlämnandesituationen och löser den efter egen förmåga. Utöver den schemalagda tiden förväntas pedagogerna fördjupa elevinformationsutbytet vid spontana samtal inom verksamheten. Här nämndes tillfällen som till exempel vid rastvaktande. Pedagogernas ansvar är också, enligt rektorn, att ta fram färdiga skriftliga omdömen. Dessa berör endast ämnen på den lokala skolan och utelämnar det sociala kring elevens utveckling. Språket i omdömet bör vara på en sådan nivå att det är lättillgängligt för såväl föräldrar som för elever. Enligt rektorn väljer pedagogerna olika strategier för diagnostisering innan överlämnandesituationen, detta för att få en så bra bild som möjligt över elevens kunskapsutveckling, främst i ämnena matematik och svenska. Vid överlämnandet skall, enligt rektorn, bedömningen endast vara formativ. Enligt henne betyder formativ att man skall lyfta fram elevens utvecklingsmöjligheter, beskriva hur skolan skall stödja och stimulera, uttryckt i positiv anda.

När vi kom in på eventuella faror då överlämnandet innebär individuella lösningar för pedagogerna, så såg rektorn inga som helst faror så länge pedagogerna har eleven i fokus. Hon betonade vikten att som pedagog behålla sin professionalitet och att alltid ha sitt uppdrag i åtanke för att kvalitetssäkra situationen. Här drar hon en parallell till det idealiska överlämnandet vilket hon anser är genomförbart. Däremot nämnde hon att alla mottagande lärare alltid tycker att kunskapsnivån är för låg men såg som sagt inget problem med detta så länge pedagogen behåller sin professionalitet.

Pedagog kommun B

Informanten arbetar i en årskurs fyra. Hon intervjuades i egenskap av mottagande pedagog då hon tar emot nya elever i årskurs tre och lämnar dem efter årskurs fem.

Pedagogen klargjorde vid intervjun att det enda begrepp hon använder är ”överlämnande” för att beskriva situationen. Här utvecklade hon också begreppet till att bli ”ett gott överlämnande”. Ett ”gott överlämnande”, menade pedagogen, skall vara framåtsyftande. Enligt henne är det viktigt att inte möta eleven som ett oskrivet blad. Vidare anser hon att överlämnandet skall genomföras professionellt och att endast kvalitativ information skall behandlas. Har båda pedagogerna elevens bästa för ögonen så blir det ett ”gott överlämnande”, enligt henne. Viktigt för mottagande pedagog är att även möta barnen i annan miljö utan att vara ledare i gruppen, att bara ”smälta in” och på ett naturligt sätt få lära känna barnen. Detta skall enligt pedagogen ske innan de besöker henne i den nya klassrumsmiljön.

Pedagogen beskriver överlämnandet med att det först genomförs en stor överlämnandekonferens där det ingår mottagande pedagog, lämnande pedagog, rektorer, specialpedagoger och eventuella externa aktörer som till exempel en talpedagog. Vid dessa

formella konferenser går man igenom elevinformation för alla elever men betoningen ligger oftast på de elever som har åtgärdsprogram. Här förtydligade hon att det är viktigt att alla elever blir behandlade. Hon klargjorde också att det är mycket information som överlämnas vid detta tillfälle och att det därför finns anledning att ta vidare kontakt med lämnande pedagog för att få ytterligare information. Detta för kunna komplettera viktig elevinformation. Här valde pedagogen att kalla den extra kontakten för ett informellt möte.

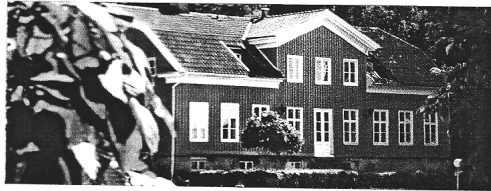
Pedagogerna utformar själva det informella mötet och avsätter tid för det. Vid detta tillfälle uttryckte pedagogen att hon saknar någon form av dokument som säkrar att viktig information inte missas vilket annars är en risk. Det är också upp till mottagande pedagog att avgöra vilken information som skall dokumenteras. Här leddes intervjun in på likvärdig utbildning för alla elever och då även vid en överlämnandesituation. Här höll hon med om att det kan finnas faror vid de informella samtalen när de inte genomförs efter någon mall. Effekten kan bli att överlämnandet inte blir likvärdigt för alla elever. Pedagogerna brukar också efter eget beslut återkoppla till överlämnandet med lämnande pedagog någon månad in på höstterminen. I samband med detta kan nämnas att pedagogen redan har efterfrågat ett malldokument med riktlinjer för att inblandade pedagoger skall få en samsyn vid dessa möten. Här efterlyste hon också en dialog mellan inblandade pedagoger för att eftersträva en samsyn angående mål och förväntningar. Hon menar att både dialogen och tydliga riktlinjer från ledning skulle bidra till att undvika missförstånd som leder till ett sämre genomfört överlämnande, vilket i slutändan missgynnar eleven.

Enligt pedagogen är det viktigt att IUP:n finns som ett aktuellt dokument så att barn, föräldrar och pedagoger känner igen sig genom hela grundskolan. I samband med IUP:n nämndes också ett "Jag kan" material. Hon efterfrågade dock ett digitalt verktyg för att effektivisera dokumentationen. Här drogs en parallell till "Unikum" som hon hade kännedom om genom ett studiebesök. Pedagogerna nämnde också att detta digitala verktyg skulle medföra en mer likvärdig information för alla elever.

Begreppet "kvalitetssäkring" är något som enligt pedagogen används på skolan i samband med målsättningen att alla elever skall erbjudas likvärdig utbildning. Däremot används inte begreppet direkt i samband med en överlämnandesituation.

På frågan vad begreppen "summativ bedömning" betyder för informanten fick vi svaret att summativ bedömning innefattar sammanfattande betyg. När vi ställde samma fråga om "formativ bedömning" kom hon in på att den ger tydlig information om eleven i nuläget och är framåtsyftande. Detta eftersom man utvärderar vad eleven kan och behöver utveckla. Pedagogerna betonar att det i hennes uppdrag ligger att arbeta formativt. Hon beskrev också att hon varit på extern utbildning angående bedömning där båda begreppen behandlades.

Vad det gäller avsatt tid för överlämnande och mottagande, anser pedagogen att den är tillräcklig. Hon menar att hon själv inte kan avsätta mer tid för ett mottagande då hon samtidigt måste hinna med att lämna över sina egna elever från årskurs fem till årskurs sex.

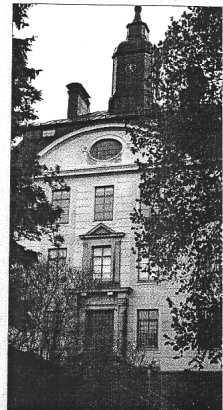

Budget 2009

för [redacted] stadsdelsnämnd

Översiktligt innehåll

Sammanfattning av budgeten
Översiktligt innehåll
Översiktligt innehåll
Översiktligt innehåll
Översiktligt innehåll

Budget 2009 för SDN

Innehåll

Inledning	3
SDN – en levande stadsdel i världen	5
Gemensamma strategiska inriktningar	7
Stadsdelsutveckling	11
SDN – verksamheter	15
Barn och ungdomar	17
Äldre	22
Personer med behov av särskilda insatser	26
Hälsa- och sjukvård	26
Funktionshinder	27
Individ- och familjeomsorg	29
Kultur	31
Personal	33
Ekonomiska förutsättningar	37

► Inledning

Nämndens budget utgör grunden för hur nämndens verksamheter ska och vilka ekonomiska betingelser som gäller. Budgeten är ett redskap för prioriteringar mellan och inom de olika verksamheterna. Budgeten innehåller krav på anpassningar och effektiviseringar i verksamheter som är olika program och policies fastställt. Exempel på detta är barn- och ungdomsplan, kommunens skolplan och äldreomsorgsplan. Dokument ska vara vägledande för verksamheternas utveckling och inriktning så utgör lagar och nationella styrdokument väsentliga inslag i styrning och verksamhet.

Vi fullföljer vår tidigare inriktning för att uppnå våra mål. Invånarna vägledande för utvecklingen och stadsdelsnämndens verksamheter ska en god kommunal service av hög kvalitet och tillgänglighet. Detta för arbetet präglas av:

- en ekonomi i balans
- fortsatt kvalitetsarbete och åtgärder för ökat brukarinflytande
- förbättringar av arbetsätt och arbetsorganisation
- god arbetsmiljö, bra ledarskap och möjlighet till kompetensutveckling för personal
- flexibilitet och anpassning till förändringar i befolkningsunderlaget

Budgeten är bindande för ekonomiska ramar, mål och riktlinjer. Detta innebär att ekonomiska ramarna utgör en övergripande restriktion.

Kommunfullmäktige anger tydliga mål, uppdrag och ekonomiska villkor för budgeten. Budgeten har vi tagit till oss kommunfullmäktiges mål samt till och uppdrag som utgår från de lokala förhållandena. Vägen för att uppnå målen är en bred dialog som involverar chefer, personal och brukare.

Med prioritet de mål avses som kommer att följas upp. Som mer långsiktiga i fokus och som kommer att mätas och följas upp. Som mer långsiktiga i fokus och som kommer att mätas och följas upp. Som mer långsiktiga i fokus och som kommer att mätas och följas upp.

skolan ska utvecklas
får kunskaper och

med de strategiska
företag till år 2010.
och skola, inrätta-
ndering av arbetet

mer. Det är vik-
righeten i gruppen.
men de har behov av
l- och familjeom-
i hemmet och på
tempel på insatser

oende i [redacted]

olika organisatio-
tser, men framför-
arbetslivets villkor

uppmärksammas
de tematikun-
ande för varje elev.
ckas med skolans
skolan bygger på.

ör att skolan ut-
skolan som helhet
vernas inflytande
ör förstärkas. Det

strategiska principer
slutsfattande. Vi
ide och påverkan
a vill vi skapa ett
omar i stadsdelen
och hur förvalt-

ningen av plane-
le och delaktig-
sociala utveckling.

Brukarråden måste i större utsträckning än idag också vara ett forum för elevernas
möjlighet att få insyn i och kunna påverka förhållandena i skolan. De medel som
tidigare avsatts för bland annat utbildning för att stödja brukarinflytande kvarstår
även för 2009.

Förskola och hem – skola och hem

En bra information om barnens situation i skolan och förskolan och en förtroen-
defull relation mellan skola/förskola och de enskilda föräldrarna är grundläggande
för att en väl fungerande samverkan mellan hem och skola/förskola. Detta gäller
såväl det enskilda barnets situation och resultat som mer allmän information om
skolans och förskolans verksamhet. Bra information är ofta en förutsättning för
och har stor betydelse för föräldrars möjlighet till inflytande över skolan och för-
skolan. Väl fungerade webbplatser är en allt viktigare del i informationsarbetet.

Vi vill aktivt stödja och uppmuntra initiativ som tas för att öka brukarnas infly-
tande i skolverksamheten. Vi ser det som ett viktigt led i att ta tillvara föräldrarnas
engagemang och intresse för sina barns utveckling.

Övergång och samverkan

Formerna för samarbete mellan de verksamheter som vänder sig till barn och ung-
domar ska utvecklas. Samarbetet ska ske både med syfte att stärka det enskilda
barnets/elevens utveckling och lärande, samt för att skapa bra arbetsformer där
skola, familjeomsorgen och förskola tillsammans utvecklar arbetssätt för att uppnå
målen och intentionerna i barn- och ungdomsplanen.

Förskolan och skolan ska tydligt uppmärksamma behovet av att skapa funger-
erande barngrupper. Detta är inte minst viktigt vid övergång från förskola till skola
och vid studieövergång. Det ska finnas en "röd tråd" mellan förskolan och skolan
och mellan skolans olika nivåer.

Eleverna ska få stöd för fortsatt utbildning genom bra samarbete med gymna-
sieskolan. Tydliga rutiner ska finnas för hur stadsdelen tar ansvar för de elever som
avbryter studier i gymnasieskolan.

Bedömning och betyg

Alla elever och barn i förskolan och skolan ska ha en individuell utvecklingsplan.
Elever och föräldrar ska ha stort inflytande över den individuella utvecklingsplan-
en. Utvecklingsplanen ska systematiskt följas upp vid utvecklingssamtal eller på
annat sätt så att hemmen får tydlig information genom hela skoltiden angående
måluppfyllelse i samtliga kursplanämnen. Rutinerna för att så sker ska löpande
följas upp.

Skolan ska säkerställa att betyg sätts utifrån samma grunder oavsett vilken skola
i stadsdelen eleven går i.

Strategisk inriktning:

- [redacted] förskole- och skolverksamhet ska aktivt arbeta för att utveckla och för-
bättra den pedagogiska verksamheten.